SPONGIA
QVA
ABSTERGVNTVR
CONVITIA ET MALE-
DICTA
EQVITIS POLONI
CONTRA
IESVITAS.

ANAGRAMMA AVTHORIS.

Sanis recta ſalus.

INGOLSTADII,
Ex Officina DAVIDIS SARTORII.

ANNO M. D. XCI.

SPONGIA, QVA ABSTERGVNTVR CONVITIA ET MALEDICTA, EQVITIS POLONI, CONtra Ieſuitas.

ATHEVS SIS, AN IVDAEVS, Hæreticus, an Schiſmaticus, ater an albus, Ieſumaſtyx procaciſsime, ignoro: Catholicum eſſe non credo: Chriſtianum vix puto; Iuuenẽ, quem ſimulas, eumq́; leuiſsimum, nugaciſsimũ, maledicentiſsimum, ventoſiſsimum concedo. & hoc ipſo nomine non verborum; ſed virgarum flagellis digniſsimum ſtatuo. ita nil maturum, nil meditatum, nil ſobrium, nil ingenuo dignũ, nil veritati conſentaneum; ſed omnia ſingulari ſtultitia, & inhumanitate oblita, conuitiis & maledictis farta; nec ſolum veſtigia; ſed ipſa falſitatis, rebellionis & ſeditionis cubilia, in ea, quam contra Ieſuitas ſuſcepiſti actione perſpicio. In qua ſi quam voluptatem maledicendo concepiſti; dabo operam vt verum audiendo amittas. Sed tuam, ô patria chariſsima, miſerrimam faciem prius deplorabo, in qua CHRISTI iſte ne-

ſcio quis perduellis,audacia pro ſapientia armatus, libertateq; tua & indulgentia abuſus, iuuenilem ſuam ferociam, videri vult conſilium, & tanquam è cœlo delapſus, in ſubſellia Senatorum inuolat:conſulendi decernendiq; partes vſurpat: manum amatoriis leuitatibus fœdatam, ad Reipub. moderationem admouet: & qui tacere nunquam adhuc didicit, loqui in conſpectu Magnatum,legesq; Draconicas, libertati noſtræ repugnantes figere, tanquam in Megeræ pixide calamum intingens,non erubeſcit. Homo; quem ob ætatis imbecillitatem,cenſoriam iſtam virgulam, eorum quos docendos & monendos ſuſcepit,intelligentiſsimorum virorum autoritati ſubmittere, & in Academico adhuc puluere,aut in Grammaticorum ſcholis, ſub magiſtri ferula ſedere,latereq; oportebat. Quam adoleſcentis audaciam cùm plenam fraudis, plenam periculi, ſumma cum patriæ turpitudine coniunctam,& omnium in vtraque Repub. ſententiis damnatam atq; reprobatam oſtendero; vim ingentem mendaciorum, quæ iſta ad inſaniam effutiit, calumniarumq; acerbitatem, quibus actionem ſuam infarſit, breuiſsima oratione refutabo.Non tamen agam ſummo iure, nec omnibus veſtigiis, ommes calumnias perſequar: eligam ea quæ maximè excellunt,& in quibus videre poſsitis omnes iſtius ineſſe culpas maximas, Hæreſis, perfidiæ, dementiæ, contumeliæ, ſeditionis, rebellionis, ſummi in Deum, in Reges, & in omnes bonos contemptus. Nam ſi adoleſcentem vobis denudarem à pectore, cicatrices proculdubio aſpiceretis non ab hoſtibus

Reipub. ſed in mulierum cōtuberniis ſuſceptas; nec eſſet quiſquam in patria, qui illum mori ſatis eſſe putaret. Illud autem inprimis mirari ſatis nequeo, quòd Actorem hunc, iſtæ Muſæ, quarum amator videri vult, nec intelligentiorem, nec manſuetiorem reddiderunt. Nam ſi ſe hominem eſſe meminiſſet, rationem bono ſibi cōſilio à Deo immortali datam, in fraudem bonorum non conuerteret: vicisſim autem niſi ſe iuuenem oblitus eſſet; tacendi, non loquendi; diſcendi, non docendi; obtemperandi, non imperandi partes vſurparet: & veſtram præterea ſapientisſimi Senatores autoritatem & prudentiam non contemneret; niſi veterem illam dignitatem & ſeueritatem vos amiſiſſe putaret. quod certè putat, cùm in omnia omnium veſtrum, munera & officia furenter & licentiosè inuolat: regendæ Reipub. artificium ſibi arrogat, ſe vnū in illius videndis vulneribus lynceum, reliquos omnes talpas putat: quaſi hoc eſſet proprium Equitis Poloni officium (huius enim vocabuli ſplendore aures veſtras reddere ſitientes deſiderat) rerum omniū ſurſum deorſum agere, flammas vndis miſcere, imma ſummis paria facere. cùm tamen ſcientis ſit (ait Plato) non diuitis, de quacunque re bene conſulere. Nam vt Æmon ille huic noſtro disſimillimus adoleſcens in Antigone loquitur.

Quicunq; ſe ſolos ſapere, linguaq; vi
Vel pectoris pollere, quam alij non habent,
Exiſtimant, iſti retecti ſæpius
Comperti inanes ſunt.

A 3 Equi-

Equidem apparet Tyronem iſtum nunquam illud Eccleſiaſtici ſapientis præceptum auribus vſurpaſſe: In medio Magnatum non præſumas: & vbi ſunt ſenes non multum loquaris. Nec illud; Adoleſcens, loquere in tua cauſa vix: ſi bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. in multis eſto quaſi inſcius, & quaſi tacens ſimul & quærens. Nec illud etiam; Cùm Roboam reprobato ſenum conſilio, iuuenum ſententiam ſecutus Regnum Iſraelis amiſit.

Illud ſtupeo, quod ne in Cicerone quidem legerit; Adoleſcentiæ ineunti, maximam ineſſe imbecillitatem conſilij. Multa (ait ille) in noſtro collegio præclara ſunt, ſed hoc inprimis, quòd vt quiſque ætate antecellit, ita ſententiæ principatum tenet. Quod'que illud in Diuino Platone non obſeruauerit; Tacere debent coram ſenibus iuniores, cedere illis locum atque aſſurgere, & vt parentes colere. O fili (ait Æthenienſis ad Cliniam) iuuenis adhuc es, nec dubito quin progreſsio temporis faciat, vt de multis aliter quàm nunc ſentias: expecta igitur oro, vt tunc de rebus maximis iudices. Homerus quoque;

Αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.
Οἷς δ' ὁ γέρων μετέῃσιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω
λεύσσει, ὅπως ὄχ' ἄριστα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.

Id eſt:

Semper vero iuniorum virorum mentes pendent (ture
Quibus verò ſenex interfuerit ſimul præſenter & fu-
Proſpicit, vt valde optimè cum vtriſque agatur.

Sed apparet profectò Actorem iſtum nullas iſtiuſmodi ſobrias cogitationes habuiſſe cùm

ſcribe-

ſcriberet. Veriſimilius eſt ea quæ ſunt iuuenum, mente & animo pertractaſſe; quo veſtis genere, quo calcei colore, qua forma pilei, ad conuiuia accedendum: quis tonſuræ modus ſeruandus, & quemadmodum in muliebri conſeſſu, coronam vnam in capite, alteram in collo, reticulumq; ad nares ſibi apponeret plenum roſæ. Sed verba mittamus ignem quæ habeant.

Poſteaquàm ergò viſum eſt homini ventoſa ſua loquentia præſidenti de eodem, quod aiunt, oleo & opera, & Pontificis Romani authoritatem contumeliæ aculeis pungere: & Regũ Chriſtianorum maieſtatem carpere, & regni Senatores cœcos & mutos facere, & Dei ſeruos lacerare: rebusq; clariſsimis terras tenebras obducere; (videte quæſo Senatores quàm multa ſunt in vno iſtius calamo vulnera) CHRISTI nos viciſſim cogit charitas, vt veritatis propugnatione ſuſcepta, Pontificem contumelia, Reges inuidia, Senatores iniuria, Dei ſeruos calumnia liberemus; rebusq; omnibus lucem afferamus. Non quòd exiſtimemus, tutiorem vitam noſtro præſidio victuros in patria Ieſuitas. Quid enim ab adoleſcentis garrulitate periculi? Sed vt exemplum ſequamur humanitatis & officij: vt contagionem iſtiùs impudentiæ imitandæ præcludamus: vt ne labor quoque noſter iis defuiſſe viris videatur; quorum labore fit, vt religio Chriſtiana minus in patria noſtra quàm ante laboret. Nuſquam eſt tutiùs calamum ſtringere, nuſquã iraſci & excandeſcere, nuſquam etiam errare tolerabilius, quàm cùm in amore nimio (vt loquitur Auguſtinus) veritatis, & in reiectione nimia

falſitatis excandeſcimus. Qui enim non ſatiatur amore erga IESVM (ait Chryſoſtomus) hic nec vnquam ſatiabitur pugna aduerſus eos ſuſcepta, Ieſum qui oderunt. Gregorius verò Nazianzenus; Nequaquam, ait, eum feruorem damnare debemus, abſque quo nihil fieri præclarè, ſiue pietatem, ſiue virtutes cæteras ſpectes, poteſt. Et Baſilius; In aliis modeſti ſumus, inquit, & omnibus reliquis humiliores; vbi verò Dei negotium periclitatur, cunctis aliis contemptis ad Deum ſolum reſpicimus. ita vt gladij, beſtiæ, vngues carnem diſſecantes potius deliciæ nobis ſint, quàm tormenta. Te igitur appello, fili tenebrarum. Ais: *Omnibus quidem chariſſimam eſſe patriam, illos tamen propter iniquitatẽ temporum, in hanc cauſam multis odioſam nõ audere deſcendere, ne illorũ oratio multorũ varias voces ad inuidiam & odiũ excitaret*. Ego verò patriæ chariſsimæ etiam atque etiam gratulor, neminem in ea inuentum eſſe præter vnum te, ita impudentem, qui niuem auderet atram dicere, aut arma nefaria pro falſitatis propugnatione, contra vim veritatis aſſumere. Suadeo tibi vt circumſpicias, quàm recto conſilio ſapientiſsimis Regni Senatoribus maculam hanc aſpergis: aut quo tuo commodo reliquorum ciuium præſtantiam laceras; cùm ita cœcos omnes putas, vt præſentem patriæ peſtem non videant: ita verò mutos & inuidiæ metu cõſternatos; vt ad æquiſsimæ cauſæ propugnationem deſcendere, proq; ciuium capite verba facere nemo audeat. Quam tuam audaciam, quibus legum vinculis, vtrum eculeo, an exilio refrenare

volet,

volet, Ampliſsimus Senatus, ipſe viderit; nos tibi vitam non inuidemus: mentem optamus meliorem, non enim hominem, ſed hominis errorem odiſſe didicimus, & quò magis amamus hominem; hoc magis perire cupimus errorem. At vide quàm tüi oblitus es. Animi tui anguſtiæ, ne perorantium quidem conſuetudinem, aut Rhetoricarũ præceptionum ordinem capiunt. Quorum enim tibi beneuolentiam conciliare debebas initio, eos in ipſo actionis tuę veſtibulo, pungis illico, & omnium intemperantiſsimè in Auditores tuos, grauitate (vt ais) doctrina, & rerum geſtarum gloria præſtantes iuuenilis amentiæ tuæ crapulam exhalas; cùm ereptam illis affirmas hominum potentia, iniquitate, crudelitate, non ſolùm dicendi facultatem, ſed etiam ſentiendi libertatem. Adſit huic tuo verbo veritas: auertat à patriæ capite infauſtum omen hoc Deus: Non cadat in Nobiliſsimos animos iſta obiectio. An tu Equites omnes mortuos putas? Id enim eſt Equiti Polono liberum eſſe quod viuere: & viuere quod liberum eſſe. Rumparis neceſſe eſt μισόφιλε. Equitem Polonum in Regno, niſi vel liberum, vel mortuum non videbis. ita vt non ob aliud affirmare te voluiſſe putemus, ereptam Polonis, neſcio quorum hominum potentia ſentiendi libertatem; quàm vt iſto quoque loco notas maximas, immò ſedem, immò cubilia mendaciorum tuorum videamus. Sed, in rebus notiſsimis non moremur. Illud tibi nõ poſſum non gratulari, quod perorante te non acciderit quod olim Sextilio Enæ Poetæ pingue quiddam & peregrinum in ſuo carmine more

Cordubenſi ſonanti. Is proſcriptionem Ciceronis in domo Meſſalæ Coruini recitaturus, Pollionem Aſinium aduocauit, ac ita cæpit;

Deſlendus Cicero eſt, Latiæq́; ſilentia linguæ.

Id vero audiens Pollio, vir diſertiſsimus, iniquo prorſus animo tulit, Latinam linguam ex vrbe Roma cum Cicerone in exilium actam audire. Conſurrexit itaque & è media concione abiit dicens. Ego iſtum auditurus non ſum, cui mutus videor. Sic tu magnam profecto debes gratiam auditoribus tuis, quòd quos in Repub. tanquam cœcos & mutos accuſaſti, te audire garrientem perrexerint, ſurdos propterea fortaſſe non dixiſti, ne inſanus habere, ſi ſurdis de Repub. loqui perrexiſſes.

Quod Reipub. vulnera memoras, Veterem Comitiorum conſuetudinem abrogatam, nouam introductam, priſtinum Electionis morem mutatum, barbaros milites, exercitus numeroſos, rapinas, cædes, incendia, pericula, minas, clamores, contumelias, lachrymas, depopulatos agros, Nobiles eiectos, Virgines abreptas, Cracouiam obſidione preſſam, cæde & incendiis vaſtatam.

Vtinam in iſtiuſmodi tempora patria chariſſima nunquam incidiſſet: ſed iſtius cladis origo, nota apud omnes & peruulgata eſt. Nos non bellorum & ſeditionum, ſed veritatis defenſionem ſuſcepimus. Optima (ait ille) ciuilis belli defenſio, obliuio eſt. Si ab illis quoque conſiliis, tui ſimiles iuuenes abfuiſſent, quos & tu noſti & ego prætereo; non tantis tempeſtatibus pulſa-

tam

tam Rempub. vidiſſemus. Sed abiit huius tempus querelæ. Caput actionis & accuſationis tuæ videamus. Ais: *Ego Romanæ Eccleſiæ propemodum alumnus dico hanc vnam monachorum familiam, quæ à* I E S V *ſaluatore nomen habet, ad perniciem multarum Rerumpub. eſſe inſtitutam.*

Si dixiſſe viciſſe eſt, herbam vt victori porrigo. At quam abs te facilè dicitur, tam à me facilè negatur. Crimen audio ſine teſte, ſententiam ſine conſilio, damnationem ſine defenſione. Tu quidem quod dicis Aiacis clypeum, ego Iouis ſandalium puto: teq; illi ipſi Aiaci flagellifero per omnia ſimilem ſtatuo, qui cum Vlyſſe de Achillis armis in Græcorum iudicio contendebat; à quibus cùm eſſet abiudicatus, præ iracundię impetu in furorem actus, gregem pecorum inuaſit, exiſtimans ſe Græcos omnes trucidare. Arietem autem qui cæteris eximia magnitudine eminebat, cum Vlyſſem putaſſet, ligatum flagellauit. Ita tu de ſtatu mentis ob odium veritatis deturbatus, cùm cupias Catholicos omnes vnam ceruicem habere quam præcideres, Ieſuitas potiſsimùm quaſi coniuratos Euangelicorum hoſtes, verborum flagellis emendare decreuiſti. Quid ſi verò ego, huic tuo clypeo clypeum, vmbonem vmboni, haſtam haſtæ, galeam galeæ, viro virum oppoſuero: tibi profectò probandi partes incumbent.

Dico itaque: Ego Romanæ Eccleſiæ non propemodum vt tu (vox hæc non niſi Euangelicorum eſt) ſed per omnem modum, vt ij ſunt qui ſe Chriſtianos eſſe meminerunt, alumnus: dico hanc

hanc vnam familiam, quæ à I E S V ſaluatore nomen accepit,ad ſalutem Chriſtianæ Reipub. eſſe inſtitutam.Tibi certè Eccleſiæ Romanæ propemodum alumno, propemodum, mihi verò per omnem modū alumno, per omnem modū erit fides adhibēda. Nonne rectè dixi initio, quòd te Chriſtianum non puto. An licet quenquam hominem lynceum vocare,qui propemodum cœcus eſt? An eſſe ſanus quiſquam poteſt,qui propemodum mortuus eſt? An ſapientem vocabis, qui propemodum inſanus eſt? Si propemodum Eccleſiæ alumnus es,alumnus non es. Si propemodum vir bonus es, vir bonus non ès. Profectò ſcitum eſt vetus illud verbum: Facilius eſſe decem Elephantes ſub vna veſte, quàm vnum Cynedum occultare. Tu,quod impij faciunt,in circuitu ambulas. Et ipſa veritas, quæ nihil timet, niſi taceri, per tuum iugulum, inuito te,erumpit.Tertullianus certè Hæreticos omnes infideles appellare non dubitat: propterea quòd adhuc de fide diſputant. Qui enim diſputat, ait. ille, nondum credit: qui nondum credit, nondū Chriſtianus eſt. Quid diceret,ſi te propemodum alumnum Eccleſiæ audiret? Profectò paganum propemodum & infidelem ſtatueret. Sed hæc mittamus. Nil mirum eſt conſilium intelligendi adoleſcenti loquaculo, iſto quoque loco defuiſſe. Verùm tu cauſas & rationes moliris,cur ita de hominibus iſtis ſentias: quas equidem rectè putas, perarduum tibi fore demonſtrare. Audiamus: Ais *Ieſuitas à veſtris Theologis peſtem eſſe pronunciatos, cùm in primario templo Lublinenſi, tum in ſummo templo Cracouienſi.* Si

Si veſtros Theologos illos animarum piratas intelligis, quos verbi vocatis Miniſtros; falſum eſt peſtes illas in ſummis vtriuſque vrbis templis verba ad populum pro concione habuiſſe. Chriſtus enim in illis templis ex Maria virgine in Bethleem natus, non Antichriſtus Islebienſis Lutherus, ex tetro incubo ſatus, non Caluinus ſtygmaticus, non Beza Sodomiticus, non Volanus, non Gregorius, non Bieſaga, non Paklepka, non Vardega hæreticus colitur. CHRISTI Dei viuentis, non Ochini aut Blandratæ verbum è ſuperiore loco annunciatur. Si cùm ſis angelus Sathanæ, transfiguras te in Angelum lucis, & veſtros Theologos intelligi vis Eccleſiæ Catholicæ Romanæ doctores & concionatores; ne ſic quidem viciſti, Meminiſſe te oportet, inter duodecim Apoſtolos Iudam, inter ſeptem Diaconos Nicolaũ extitiſſe; inter decem à lepra mundatos, vnum ſolum regreſſum debitas Deo gratias pro reddita ſanitate reddidiſſe. Fungos aliquos eſſe oportuit (ſi modo verum eſt quod ais) aut intelligentium virorum carcinomata, (non enim quenquam nominas) qui non ponere, ſed proiicere verba didicerunt, nec eſſe nefas putant reſorbere quod vomuerũt. Iniuriam infert cæteris, qui vnius in omnibus ſententiam ſequitur. Lippis quoque oculis, lumen ſolis moleſtum eſt; & omnis ægrotanti amara eſt medicina; idq; etiam teipſum animaduertiſſe argumento eſt. Paulò poſt enim ad ſummorum virorum autoritatem recurris: vt velut hædera ſuſpenſa, ſententiam tuam facias vendibiliorem. Illius fortaſſe memor, quod Hecuba ad Vlyſſem apud Euripidem: λόγος

λόγος γὰρ ἐκ ἀδοξόντων ἰὼν
κ᾽ ἐκ των δοξόντον ἀυτὸς ὀυ ταυτὸν σθένει.

Nam ab inæſtimatis proficiſcens oratio,
Et ab æſtimatis haud quaquam tantundem valet.

Ego verò fatebor quod res eſt. Video iſto loco intelligendi conſilium tibi non defuiſſe. ſummos enim patriæ noſtræ Heroas memoras, qui totas ætates in Reipub. negotiis contriuerunt: qui ſi à partibus tuis ſtarent, ex ſtulto inſanum te facerent præ gaudio. At ingenij tui imbecillitas altitudinem conſilij non capit, quo iſti abundant. Sic enim in patria noſtra in omni laudis genere vixerunt, ſic clauum Reipub. moderati ſunt, ſic omnia conſilia ad ſalutem patriæ explicata ſemper habuerunt; vt nefas ſit exiſtimare, quam tu patriæ peſtem putas, eam ipſos fuiſſe in patriæ viſceribus tolleraturos, peſtem ſi putaſſent. Lynceis ſunt oculis, longiſsimè omnia proſpiciunt: emunctas nares habent, facillimè omnia odorantur: patriam verò ſic amant, vt præ illius ſalute omnia quæ ſol iſte aſpicit, inferiora ducant. Iſti peſtem non viderent? iſti peſtem nõ intelligerent? iſti peſtem non auerterent? Nimis iniquus es in tam laudatos viros, maſtigia: ſi tam acres & generoſos animos hominum iniquitate cogi poſſe exiſtimas, vt ardenti patriæ flammas iniectas negent.

Tria ſunt, ait Nazianzenus, quibus inſtructum eſſe conſiliarium bonum oportet: rerum experientia, amore publici boni, & oris libertate. Tu ſi quidquam eorum tantis viris adimis, Senatores eos Regniq; conſiliarios neges neceſſe eſt?

ſe eſt: quo tuo bono, dies te docebit. Si illum ipſum quem nominas Zamoiſcium, exercitus Ducem, aliquando legiſſes, (cæteros dignitatis & honorum gradus prætereo, virtutes enim Zamoiſcij magis ſuſpiciendæ ſunt quàm honores) illum eſſe verum Senatorem, in eius de Senatu libello didiciſſes; qui ita ſemper vixerit, vt omnia conſilia, atq; facta ad ſolam honeſtatem referat: non ſibi, ſed patriæ ſe natum putet: nec vlla in poteſtate, auaritiæ prædã aut libidinum fructus, ſed inſtrumenta adiumentaq; moris maiorum, diſciplinæ, ac æquitatis tuendæ & cõſeruandæ, quærenda arbitretur: nullasq; ſollicitudines, nullos labores iuuandæ patriæ cauſa recuſet: nulla cupiditate, nullis voluptatum illecebris, nulla commodorum ſpe, nullo periculorum metu, animum ſuum, non modo flecti, ſed ne tentari quidem patiatur. Ita profectò res habet. Senator ardens amore patriæ, non quid paſſurus, ſed quid acturus ſit, aſpicit. Mori poteſt; de ſtudio & conſilio iuuandi, potentia vlla, iniquitate, crudelitate deduci non poteſt; vultu, fronte, oculis, voce, manu, conſilio, re, prodeſſe Reipub. non deſinet: ſi quid obſtiterit, remouebit: ſi quis fauces oppreſſerit, etiam tacendo iuuabit. Fingas quæ voles, mendaciorum architecte, ſapientiſsimi Senatoris Miſcouij Epiſcopi Cracouienſis verba; dabis Illuſtriſsimo Præſuli, huius quoq; calumniæ rationem, res enim longè aliter habet quàm narras. Accipe, quod ſi negare voles, non video cur te hominem putem. Miſcouius Noſcouio in Epiſcopatu Plocenſi prius acceſsit, poſtea ſucceſsit. Collegij Pultouienſis

uienſis fundamenta iacta inuenit, auxit, fouit, locupletauit, promouit: paterno ſemper animo, vultu, fronte, oculis, omni hilaritate Ieſuitas omnes complexus eſt: & vniuerſum Collegij ſtudijq́ Pultouienſis progreſſum Ieſuitarumq́ operas nõ ſolum non impediuit, ſed etiam promouit. Ad Cracouienſem verò tranſlatus, Epiſcopali ſua autoritate, & templum S.Barbaræ, & Eccleſiam S.Stephani, Parochialem vocant, eiſdem attribuit. An vt in eis Eccleſiæ Romanæ dogmata euertant? An vt ſeditionum incendia excitent? An vt omnium in Repub. mores bonos, & omnium comprobatione inſtitutos peſſundent? Hoc tu ſi putas, idem eſt ac ſi putares Miſcouium nec Epiſcopum eſſe, nec bonum patriæ ſuæ ciuem. Non verborum, ô iuuenis vlmeæ, ſed virgarum flagellis tibi iſta erunt expianda. Zamoiſcium verò Cãcellarium Ducemq́ fortiſsimum, optimum, vt Iſocratis verbis vtamur, Regis ac Regni theſaurum, quod tecum ſentire fingis, toto, quod aiunt, cœlo erras. Non diſſentit ille, ſed conſentit cum Ieſuitis. Ea quippe illis miniſteria in templis cæteriſq́ Eccleſiaſticis officijs & muneribus concedit, quæ ipſi ſponte ſua, in ſe, pro gloria Saluatoris ſuſceperunt. Hoc nullo pacto ferri oportere iudicat, quod & ipſi fugiunt, & quantum in ipſis eſt detrectant, vt ſcilicet ad Reipub. negotia ſe ingerant. Ac ne ſis neſciens, narro tibi, ô Ieſumaſtyx, quod mihi credas velim; Mortis inſtar Chriſti ſeruis accidere conſueuiſſe, quoties à ſermone Dei (ſiue enim orant Deo loquũtur, ſiue legũt Deus illis loquitur) ad conſuetudinem ſeculi

pertra-

pertrahuntur.Sępe accidiſſe audiuimus,vt nonnulli Germaniæ, Galliæ, Poloniæ quoque noſtræ Principes, datis ad Generales Ieſuitarum Præpoſitos litteris, diligentiſsimè poſtularent; vt aliquot è Societate & è ſuis contuberniis, in eorum aulis viuere paterentur: ad quorum aſpectum & correctionem aularum aſſeclæ erubeſcerent,atque ad officium reuocarentur. Scio quoque ſæpiſsimè negaſſe Præpoſitos quod petebatur: cauentes ne ſocij quæ ſemel repudiarunt,ſecularibus ſeſe viciſsim negotiis admiſcerent.Principes autem ad ipſum Romanum Pontificem Præpoſitorum Præpoſitum, litteras dediſſe;rogantes, vt autoritate ſua generali præciperet,quod ita valdè poſtulabant. Scio hos ipſos Generales in genua prouolutos ſupplicaſſe viciſsim Pontifici, vt ne rem inuidiæ periculiq́ plenam præciperet, nec vllos extra Societatem & contubernia viuere ſocios pateretur: Sed repúlſam eſſe paſſos: ſeriaq́ mandata accepiſſe, vt Principum petitioni gratificarentur. Hæc tu vera eſſe credas oportet. Non enim iſto loco Alcinoi Apologum, aut Aſini mortes recitare decreuimus.Edam & Principum nomina: teq́ rerum teſtimoniis,etiamſi relucteris, opprimam. Talis fuit in Germania ſuperiore Archiepiſcopus Moguntinus & Treuirenſis, S. Romani imperij electores: Talis Epiſcopus Auguſtanus, Baſilienſis, Herbipolenſis, Archiepiſcopus Salsburgenſis, Abbas Fuldenſis. Tales Şereniſsimi Archiduces Auſtriæ: Tales ſereniſsimi Bauariæ Duces Albertus & Vilhelmus: Talis fuit in Germania inferiore Princeps Illuſtriſsimus Ioannes ab Au-

ſtria; & qui illi in gubernandi munere ſucceſsit Farneſius Dux Parmenſis. Talis fuit in Gallia Dux & Cardinalis Lotaringiæ: Tales in Hiſpania & Luſitania omnes ferè Principes & Epiſcopi. Stephanus porro Rex Poloniæ Sereniſsimus, de cuius laudibus nulla vnquam ætas conticeſcet; nonne ex intima Italia virum doctiſsimum, Toletum, Belarminum, Gregorium de Valentia, euocare, ad aulam ſuam conatus eſt? Nonne qui feliciſsimè regnat Sigiſmundus tertius, accerſito in arcem Cracouienſem viro venerabili Ioanne Paulo Campano Prouinciali, diligentiſſimè poſtulauit, vt ad aulæ ſuæ comitatum, Petrum Scargam verbo & opere potentem adiungeret? Non commemorabo Principes Illuſtriſſimos Radziuilos, qui in aulis ſuis præcipua quędam ornamenta deſiderari interpretantur, nullos in comitatu ſuo habeant Ieſuitas: Viuunt itaque in aulis Ieſuitæ, ſed coacti: loquuntur de Repub. ſed interrogati. Iſte inquam ipſe, quem nobis opponis, ſapientiſsimus Regni Cancellarius, tum à Nuncio Apoſtolico, tum à Prouinciali Regni Poloniæ ſemel & iterum poſtulauit, vt ſibi in intimam Ruſsiam proficiſcenti, aliquos è Societate comites adiungeret, quorum opera tum in refutandis Schiſmaticis, tum in conuincendis Hæreticis, quoties ſe daret occaſio, vteretur. Sæpè etiam Kniſsinium, & in alia loca, priuatæ pietatis gratia, euocauit: eorumq́ potiſsimum opera in reuocanda ad Eccleſiæ ſocietatem Illuſtriſsima coniuge ſua Radziuila feliciſsimè vſus eſt. Peſtes ergo Zamoiſcius in patriæ perniciem aluit? peſtes ad ſuam conſuetudinem,

dinem, peſtes ad menſam, peſtes ad conſilium adhibuit? Non cadit hæc immanitas in Heroicum illum animum. Faciliùs quiſquis iſta tua legerit, te mendacem eſſe perſpiciet, quàm hoſtem patriæ Cancellarium. Pico Medico viro doctiſſimo quæ tribuis, agnoſco. Scio quòd plurimis in patria vitam dedit: tibi verò ſi iamdudum Elleborum porrexiſſet, non tot inſani capitis excrementa in pagellas vomuiſſes.

Voces hominum viduarumq́ querimonias memoras: easq́ arte & ingenio Ieſuitarum vaſis argenteis & omnibus ornamentis aureis ſpoliatas ais.

Nos contra aſſeueramus: Nullius nos vnquam hominis lachrymas & eiulatus audiuiſſe; nullum vas argenteum & aureum in omnibus eorum contuberniis, & cœnaculis aſpexiſſe, quod ereptum diceretur. Diligunt illi quidem cum Propheta decorem domus Domini: idq́ ſummopere laborant quod Paulus præcipit, vt ea quæ Dei ſunt, omni adhibito ordine, ſumma qua fieri poteſt dignitate & cæremonia Deo reddantur. Inde porrò fit, vt audientium & intuentium animi vehementiùs excitentur ad cultum Dei, aureis & argenteis ornamentis illuſtrandum: quæ equidem non dubito, quin veſtras Euangelicas cupiditates, illam inquam rapiendi clependiq́ conſuetudinem magnopere irritent: cùm in templis & altaribus expoſita quandoq́ vaſa videatis, quæ veſtra eſſe cuperetis. Mihi profectò contigit adhuc videre neminem, qui quidpiam apud Ieſuitas inuenerit, quod ſuum dicere poſsit. Lepidè quidam de Miniſtris & A-

poſcopis Euangelicis dixiſſe perhibetur: Oculis eorum nil gratius occurrit, quàm mulier. Lingua nil loquitur expeditius, quàm maledicta in Papiſtas. Aures nil libentius audiunt, quàm Rape, clepe, harpaga. Nares nil odorantur ſuauius, quàm exuſtorum templorum & monaſteriorum nidorem. Tactus ſolo tantũ ſanguine Chriſtianorum delectatur. Nimis autem in patriam iniquus es iudex, nimis trux in eos quos appellas Senatores, cùm in tanta rapiendi conſuetudine tantam in Senatoribus & ſubſelliis, indulgentiam profiteris, & ſuum cuique ius reddi negas. Syluam tu vt video latrociniis infeſtam, patriam tuam putas, non Regnum legibus deſcriptum; in quo ſanè impudentiſsimè tricaris, quo nomine crede mihi, miniatum ſuo tempore funiculum non effugies. Tales olim gentilium Philoſophos extitiſſe Eunapius memorat, qui cultoribus idolorum perſuaſerant; Chriſtianos in occultis antris, & intimis montium receſsibus, vim ingentem auri & argenti aſſeruare conſueuiſſe. At poſteaquam data eſſet militibus omnia ſcrutandi euertendiq; poteſtas, pro cellatis vaſis, innumeras ſanctiſsimorum virorum reliquias, quas idem Eunapius vocat, ſalita damnatorum capita; pro veſte picta, horrida cilicia, pro cœnaculorum ornamentis, ſacros libros, pro reliqua ſuppellectili, nodoſos funiculos, ferratoſque cingulos inuenerunt. Nil quippe Sanctorum contubernia precioſius habebant, quàm paupertatem, nec in illis quicquã carius videtur quàm ipſi. De Roffenſi Epiſcopo ſanctiſsimo Chriſti martyre vtrum aliquid vnquam

quam inaudiueris, ignoro. Is cùm eſſet Henrici octaui Angliæ Regis iuſſu in tetrum carcerem compingendus, Euangelici quidam Equites tui ſimiles, aurea & argentea Epiſcopi vaſa ſpe deuorauerant. Cùm autem in eius conclaue furenter inuaſiſſent ac ferream ciſtulam reuulſiſſent, pro nummis aureis cilicinam veſtem, valde horridam, & aliquot funiculos nodoſos ſanguine imbutos, quibus corpus ſuum caſtigare conſueuerat, inuenerunt. Simile quiddam in exigua Hoſij Cardinalis hęreditate repertum fuiſſe memoratur.

Quod ais: *Clamantur hæc in templis, in conſpectu Trinitatis, ante imaginem Chriſti, omnium Sanctorum & Sanctarum, ad commouendos Sanctos & Sanctas ab his, qui religionibus Sanctorum & Sanctarum præſunt.*

Floſculi iſti, ô elegantiſsime adoleſcens, loquendiqúe moduli, non niſi Euangelicorum ſunt, è loculis communioribus Philippi, aut è Caluini inſtitutiunculis excepti: at olim in Iuliani capite meditati, & in ſchola Luciani vſurpati, quibus olim, æquè vt nunc vobis Euangelicis, ludus iocusq́ erat, templa Dei vocare lupanaria, Trinitatem cerberum tricipitem, Chriſti imaginem idolum Moloch, Sanctos, & Sanctas opprobrium hominum, eorumq́ reliquias Diis inuiſas hominibusq́. Quàm egregiè porrò Amaſiam idoli Bethel ſacerdotem exprimis, qui & ipſe Amos Prophetæ, verbum Domini ex ore Domini loquenti, rebellionem obiiciebat; cùm ipſe Deo & mandatis eius apertiſsimè rebella-

 ret.

ret.Sed ô fœlices Ieſuitas, quòd à vobis Euangelicis vituperantur, qui nihil vnquam niſi grande aliquod bonum,vituperare conſueuiſtis. Maximum innocentiæ argumentum ſtatuo, accuſari ab Euangelicis. Non poteſt pietatis, non poteſt reus agi religionis, quem condemnat hæreticus.

Quòd dolere te ſimulas plurimas ſcholas à Ieſuitis diſsipatas eſſe,& Academiam Cracouienſem celeberrimam, ſolitudine fœdam atque ſqualidam, quæ literatorum iuuenum quatuor millia aliquando numerabat,nulla antiqua ornamenta retinere;

Vtinam retineret.Sed quis iſtam fœdam ſolitudinem inuexit? Quis ſqualidam fecit? Quis antiqua ornamenta eripuit? Id quidem tu improbè diſsimulas, ſed ego præſultoris munere fungar.Florebat Academia Cracouienſis,quando patria vniuerſa Euangelicos tuos ignorabat, quando in ſinu & gremio tetri Cacodæmonis Euangelicorum magiſtri & miniſtri latitabant, quando nulli erant in patria noſtra Luteriſtæ, Caluiniſtæ, Anabaptiſtæ,Budneiſtæ, Volaniſtæ, Bieſagiſtæ, ſed omnes vno eodemq́; nomine & erant & vocabantur Chriſtiani,vel,vt vos vocatis, Papiſtæ. At poſteaquam eiuſmodi ſectas, in patriæ perniciem cœpiſtis introducere, ſecta quoque ac diſsipata eſt illa quam prædicas Academiæ integritas, ſectæ ſunt leges, ſecta ſunt iudicia,ſecta comitia, ſecta ſubſellia, omnia in patria ſecta, diſſecta, diſiecta, diſsipata videmus. Quid enim mali non videmus?Vos cœpiſtis,vos primi cœpiſtis, templum contra templum,cathedram contra cathedram, altare contra altare

erigere:

erigere:conſequens erat,vt ſcholæ quoque contra ſcholas ſuſcitarentur,& Academiæ Cracouienſis maieſtas, & illa quam prædicas frequentia, minueretur. Qui ſunt autem,qui ſcholas contra ſcholas erexerunt? Vos inquam Euangelici,teterrimi legum & regum euerſores. Repete memoria, ſi quam habes, ſcholas Euangelicorum, Pinczouienſem, ſcholam Volenſem, ſcholam Leuartouienſem, ſcholam Chmielnicenſem, Brogenſem, ſcholam Grodziſcenſem, ſcholam Poſnanienſem, & id genus alias, in quibus ætas imbecilla, ad omne audaciæ blaſphemiæq́ genus inſtituebatur. Illæ inquam fuerunt, quæ ſqualidam ſolitudinem in Academiam Cracouienſem inuexerunt. Nam ſi quas ſcholas regendas Ieſuitæ ſuſceperunt,pro ſchola,non contra ſcholam Cracouienſem, inſtituerunt. Cum ſchola Cracouienſi in cultu veri Dei, & in orthodoxa veritatis conſeruatione conueniunt, cum ſchola Cracouienſi præceptores & ſcriptores Hæreticos reiiciunt, Philippos, Sturmios, Spangenbergios, Eraſmos, & iſtiuſmodi alios: cum ſchola Cracouienſi, vitam pro religione profundere parati ſunt. Vis rerum teſtimonia adiungam? Veſtræ ſcholæ & Synagogæ præceptores, veſtri patroni & fautores, veſtri magiſtri & miniſtri, autores & incentores fuerunt, vt ſchola Cracouienſis diſsiparetur. Quid inſignes pleræque Regni familiæ Euangelico ſeu Lutherano ſpiritu de ſtatu mentis motæ (è quibus hodie tanquam è ſpinis roſas proceſsiſſe videmus & gaudemus) contra Cracouienſem Academiam egerint, obſcurum non eſt. Vos acerbas &

capitales ſententias, ſæpè in particularibus, quandoque in generalibus Regni comitiis, in homines innocentiſsimos Academiæ Cracouienſis Profeſſores pronunciaſtis. Vos è priuatis oppidorum ſcholis Magiſtros & Baccalaureos Cracouienſes exturbaſtis, & in eorum locum externos homines, terræ filios ex Italia profugos, Geneuæ, Baſileæ, Tiguri ob vim flagitiorum virgis cæſos, naribus auribusq; truncatos, ſcelerum ſtigmata manu carnificis impreſſa circumferentes, ſubſtituiſtis. Vos Artium & Philoſophiæ Magiſtrũ Volſcium, nobiliſsimum ſcholæ Cracouiẽſis membrũ indigniſsimè & iniuſtiſsimè enecaſtis. Vos exulem Stancarum in ſcholã Pinczouiẽſem recepiſtis: vos in ciuium locũ externos homines neſcio quos Synagõiſtas, Theodori Bezæ ſymmyſtas recepiſtis: vos illum miniſtrum ob adulterium, quod in deſpectum Papæ (ſic enim facinus excuſabat) commiſerat, auricula mutilatum, vt angelum è cœlis delapſum, in veſtrum comitatum recepiſtis, eiq; liberos veſtros erudiendos tradidiſtis. Vos igitur eſtis, & veſtri Euangelici magiſtri, & miniſtri, qui Academiæ Cracouienſi ſolitudinem attuliſtis: & eam, quam deploras, illius faciem reddidiſtis, nec adhuc vnquam legibus illius, & inſtitutis, interitum machinari deſtituiſtis: quod tu aut concede, aut abi, & ad Anticyras nauiga.

Quod ais habuiſſe Poloniam noſtram ante iſtos Ieſuiticos monachos, viros eruditiſſimos, oratores vehementiſſimos, Philoſophos acutiſſimos, Iureconſultos prudentiſſimos, Theologos omni dicendi grauitate, copia atq; ornatu inſtructiſſimos; Verè

Verè ais: ſed addere debuiſti, quòd ne nunc quidem habere deſiit, & habebit per Dei gratiam plures etiam: niſi vos curſum bonarum literarum totiusq́ pietatis progreſsionem retardaueritis, aut Regnum, quod abſit, vniuerſum ſeditioſiſsimis conſiliis ad extrema pericula adduxeritis. Non omnia, ait Tacitus, apud priores meliora; ſed noſtra quoque ætas multa laudis, & artium imitanda poſteris tulit. Quædam, ait Seneca, initium ab aliis trahunt, & tamen initiis ſuis maiora ſunt. Principia enim ſua ſemper ſequens magnitudo obruit.

De Lūca & Leopolita Concionatoribus tu fortaſſe auditione accepiſti: ego ſæpe vtrumque pro concione differentem audiui, & vtriuſque conſuetudine ſum olim vſus familiariſsimè: quorum ſermone ſi dignus eſſes, reprehenderent te proculdubio ex ipſis beatorum ſedibus, quòd cum illis omnes in patria concionatores mortuos putas.

De Hoſio verò nunquam ſatis laudato Cardinali, quem rectè quiſpiam ob doctrinæ ſublimitatem, vt Areopagitam Chryſoſtomus πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ, id eſt volucrem cœli dixerit, deq́ue Cromero eius ſucceſſore, videri tu quidem vis, quaſi eos ſummo loco habeas. Sed ſi magnus apud te eſſet Hoſius, non magnus apud te eſſet Fricius. Si Hoſium Eccleſiæ Romanæ lumen verè putares, Fricium Anathema, Maranatha iudicares. Non me tenebo, quin tibi Hoſiani nominis amplitudinem explicem, quid de eo viro Itali, Galli, Germani, Hiſpani, Angli, Hungari, Scoti,

ti,Luſitani,Hiberni;quid in Aſia,quid in Africa, quid in ipſa quoque patria noſtra, clariſsimi & ſapientiſsimi viri, quibus matellam porrigere dignus non es, ſenſerunt, atque ad vniuerſæ poſteritatis memoriam ſcriptum reliquerunt, vt ſi talem voles credere,qualem iſti faciunt, in illius quoque de Ieſuitis iudicio, quod commemorabo,acquieſcas. Alij columnam Eccleſiæ vocant, alij ornamentum Collegij Cardinalium, alij ſplendorem curiæ Romanę,alij Phœnicem Cardinalium, alij Polonicum Patriarcham, alij ſenem verè Abrahamicum, alij malleum hæreticorum, alij noſtri temporis Auguſtinum, alij alterum Poloniæ Staniſlaum, nouum Beſſarionem,Melchiſedechicum ſacerdotem,nunquam ſatis laudatum Eccleſiæ defenſorem, rectæ fidei cuſtodem vigilantiſsimum, orbis miraculum, patrem patratum, Romani Senatus ornamentum, Apoſtolicæ ſedis propugnaculum, Chriſti fortiſsimum Athletam, formidabilem hæreticorum aduerſarium, ſenem ſuauiloquentem, alterum Numam,micans Latij lumen;alij ſinceræ pietatis magiſtrum, Dei interpretem,alteram Pauli manum,alij aliis laudibus celebrant, & vſque ad ſydera tollunt: idq; te ſcire volui, ne tàm deinceps,vt nunc feciſti,ieiunè tàm commemorabilis viri nomen vſurpes; de quo tu quidem vereris, ne ex commemoratione illarum virtutum & eruditionis recrudeſcant vulnera, ex iſtorum hominum morte accepta. Ego verò etſi Hoſium immortalem, ſi fieri potuiſſet, eſſe voluiſſem,fit tamen neſcio quo modo, vt illi vitam ereptam minus doleam, ne Volanum, ne Czechoui-

chouicium, ne Budneum, ne cæteras quiſquilias, ne te, ne tui ſimiles alios, in Senatu & ad Senatum de Repub. loquentes & garrientes audiat. Mortem ille quidem timuit nunquam, ſed optaſſet etiam, ſi te tuiq́ ſimiles, clauum Reipub. moderaturos cognouiſſet.

Producis etiam Bembum, Sadoletum, Contarenũ, Polum, viros omni exceptione maiores. & infers: Quid horum ſimile habent Ieſuitæ?

Non es verſatus in libris Theologicis, calumniator. Fuit magnus Bembus, ſed nec paruus Caniſius: fuit elegans Sadoletus, ſed nec infans Maphæus: fuit zelantiſsimus Contarenus, ſed nec Gregorius de Valentia tepidus eſt. Fuit Polus eloquens, ſed nec Perpinianus mutus eſt. Quo loco Turrianum, quo Toletum, quo Belarminum habeas, ignoro: ſed citius tu, orbis Chriſtiani iudicio, & infans habeberis & improbus, quam iſti non magni.

Ais, *lucubrationes eorum ita refutatas ab Hæreticis, & ita profligatas, vt luculentam quoq́; plagam tota Eccleſia noſtra Romana acceperit.*

Ita profligatas? ita refutatas? Pudet me victoriæ veſtræ, Euangelici: ſic profligaſtis Ieſuitas, vt reuerti in certamen poſsint: ſic refutaſtis, vt tacere non poſsint. Vellem impudentiæ tuæ, pudentiorem exitum quæſiuiſſes. Omnis quidem arrogantia odioſa eſt: ſed illa de multarum rerum cognitione multò moleſtiſsima. Languens es ineptiſsime Ieſumaſtyx circa quæſtiones verborum, & nihil ſciens. Eccleſia Romana luculentam plagam à Ieſuitis accepit? Hic ego te profectò

fecto mentitum dicerem, niſi vererer ne putares (ita enim ſtupidus es) me dicere te mente tota conſtare. Id quidem verum eſſe vellent Euangelici, vt Romanam Eccleſiam oppugnarent Ieſuitæ: ſed interim ipſi eorum magiſtri & miniſtri, editis in vulgus libellis, & pictis propoſitis tabellis, in oculis omnium gentium confitentur, nutantem Eccleſiam Romanam, Ieſuitarum ſtudio, labore, diligentia, ope omnium rerum ſuſtineri, quas tu profectò oculis ipſe tuis vſurpare in Euangelicorum Bibliothecis potuiſſes, ſi in lucem aliquando è tenebris & puluere Leuartouienſi prodiiſſes. Sed tu, vt video, non ſolum es, ſed etiam videri vis infans ineptiſsimus. Videris autem quàm tibi rectè cum Volano tuo Zuinglio caluiniſta conueniat, illo ſcilicet in Lituania ſucciplenæ cœnæ ſtructore. Is enim Ieſuitas ait, tam obſtinatè doctrinam Eccleſiæ Romanæ defendere, vt nullum in ea prorſus, licet corruptiſſima, næuum agnoſcant.

Quod ais: *Eccleſia noſtra Romana*; vereor ne tibi inuito verbum hoc exciderit:

Aut ars Vulcanum (ait ille) *aut forceps ignara fefellit.*
εἰρήνην voluit cudere, cudit ἔριν.

Sic tu veſtra voluiſti, noſtra Romana dixiſti: niſi fortè eo ſenſu voces noſtram, quo pedem & noſtrum dicimus, & lecti & ſcàmni & carminis, quo canem & venaticum & marinum & ſydus appellamus. Sed poteſné tu eſſe Eccleſiæ Romanæ membrum, qui tantùm Hæretico Fricio tribuis, à Romana Eccleſia reprobato, vt hominem bobus ſtabulandis, ſtercorandisq́ agris deditum,

ditum, propterea quòd de Repub. neſcio quid garriat, Hoſio & Cromero ſimilem facias, qui ex nomine Sanctiſsimæ Trinitatis & è Crucifixi imagine, Sanctorumq́ & Sanctarum memoriis delitias tibi facis? Poteſné tu eſſe Eccleſiæ Romanæ filius, qui religioſorum virorum ſtatum, quos vulgo Monachos vocamus, tàm vilia mancipia putas, vt Ieſuitas, ignominiæ cauſa Monachos voces? Omnium eſt communis inimicus, qui hoſtis ſuorum eſt. Nemo, crede mihi, ſapiens proditori ſuorum vnquam credendum putauit. Eâdem itaque fide abs te dictum putabo, id quod fateris, qua illud, quod negas.

Facis diſputationis Lublinenſis mentionem inter Catholicos & Antitrinitarios, & Anabaptiſtas. Infantem te dixeram, nunc mendacem conuinco. Habita eſt ea diſputatio in Eccleſia Lublinenſi Societatis Ieſu. Progreſſus in medium Czechouicius, Archiflamen illud Anabaptiſticæ doctrinæ, ſeſquipedalibus verbis profeſſus eſt, ſe non contentionis ſtudio, ſed inueniendæ veritatis deſiderio in arenam deſcendere, Deumq́ precari, vt quicunque opprimendæ veritatis ſtudio, & cupiditate inflammatus verba mendacij loqueretur, illicò potius obmuteſceret. Quid autem conſecutum eſt? Audi & iniurato crede, nec quenquam tuis fabulis fallas. Cûm multa illa ſua Proſopopeia contra Deum, Eccleſiam, contra primatum Romani Pontificis, & Petri claues hinc & inde acta eſſent, nec acquieſcere veritati clamoſus Czechouicius vellet; ea protinus percuſſus eſt maledictione, quam erat comminatus

verita-

veritatem oppugnanti. Subito enim hominem vox defecit, nec vllum amplius contra Ieſuitam potuit verbum fundere: ita vt à ſuis è media diſputatione languens abduceretur. cùm interim nil aliud ſentiret incommodi, quàm vocis defectionem. In eius locum ſucceſsit Niemoieuius, quem tu ais verbera ſenſiſſe: ego neſcio, aut, ſi ſenſit, ſcio virum nobilem non libenter pugnos edere, multò minùs Ieſuiticos. Faciliùs ego tibi oſtendam ediſſe Petrum Scargam pugnos Euangelicos; cuiuſdam Oczucnouij, nec ſatis hoc. Calumniis etiam appetitum probabo, quaſi pro cõcione docuerit, omnes obuios Euangelicos in faciem conſpuendos; ſed nondum huius venit tempus ſermonis.

Quòd libellum doctiſsimi viri Poſſeuini facem vocas ad excitandum incendium, eumq́; ais omiſsis eruditionis ſuæ armis doctrinaq́; inſtrumentis, ad barbaricam crudelitatem & feritatem decurrere.

Si eam Epiſtolam intelligis, quam vir ille zelantiſsimus Sereniſsimo Regi Stephano aduerſus Volanum inſcripſit, vbi ait, Hæreticos ab antiquiſsimis Synodis anathemate plexos, atque vt putrida membra ab Eccleſiæ corpore reſectos; non Poſſeuinum (ô cariſsime) reprehendas neceſſe eſt, ſed eos quorum id quod dicit, decretis & autoritate confirmat, Theodoſium, Valentinianum, Martianum, Carolum Magnum, Ludouicum Gallię Regem: ſed omnes orthodoxos Reges & Principes. Quid Reges? ipſum vas electionis Paulum, qui iubet eos abſcindi, qui fratres conturbant. Quid Paulum, imò Pauli Dominum

minum & Præceptorem Chriſtum, qui vt Ethnicum & publicanum, habendum pronunciat, Eccleſiam qui non audierit. Nolles, ſat ſcio (leges enim, vt laqueos, oderunt Euangelici) ſanctiſsimi illius Korcinenſis Decreti in Generali Parlamento, ſub anno Domini 1438. contra Hæreticos promulgati, vllam iſto loco fieri mentionem. Sed nec illius conſtitutionis, quam in oppido Vielunenſi Vladiſlaus Iagello promulgauit, cuius verba ſic habent: Quicunque in Regno Poloniæ noſtro, & terris nobis ſubiectis, hæreticus, aut hæreſi infectus, vel ſuſpectus de eadem, fautor eorum vel director repertus fuerit, per noſtros Capitaneos, Conſules ciuitatum, & alios officiales ac quoſlibet ſubditos noſtros, ſiue in officiis, ſiue extra viuentes, velut Regiæ Maieſtatis offenſor capiatur, & iuxta exigentiam exceſſus ſui puniatur. Hæc, inquam, tu omnia ſempiterna ſepulta obliuione cuperes, ne te non ſolùm Cæſareis, ſed Regum quoque tuorum legibus & decretis reprobatum damnatumq́ audiamus. Sed veritas nil aliud timet quàm taceri. Expedit tibi audire, quod auditum non poſsis damnare. Obſtringit ſeſe illo Corczinenſi decreto Rex, & ordines omnes Regni, ſub fide & honore, quòd inſurgere vellent contra omnes, ad eorum deſtructionem (hæc enim ſunt legis verba) quicunque in Regno errores hæreticales, tenere, fouere, promouere, manu tenere vellent. ex cuius tu legis laqueis, nunquam euades profectò, quàm diu propemodum eris Eccleſiæ Romanæ alumnus. niſi fortè ita impudens eſſe perſeueres, vt ſicut Poſſeuini libellum, ſic hoc ipſum

Regis

Regis & Regni ſapientiſsimum decretum, facem vocare libeat, ad excitandum incendium. idq́ ſine dubio verbum vomuiſſes, ſi Decreti huius fieri mentionem aliquando audiuiſſes.

Ais deinde: *Quamobrem Concilium non conuocatur? Cur publica diſputatio non inſtituitur?*

Quò longius progrederis, in plures te laqueos induis, quorum ex nullo (crede mihi) te vnquam expedies. Si coactum Concilium Tridentinum cognouiſti, cui illud ipſum patriæ noſtræ lumen pulcherrimum, quem paulò ante dilaudaſti, Hoſius Cardinalis præfuit; cur, quæſo te, de induſtria in odium offenſionemq́ veritatis irruis? Si per ætatis imbecillitatem, perq́ occupationes adoleſcentiæ, nihil audiuiſti, ex me audias. Noli quæſo te turpe ducere, quod diu non didiciſti diſcere. Si cum Romana Eccleſia ſentires: ſi, quod fingis, matrem eam tuam putares; conuocatum, coactum, publicatum, celebratum, perfectum, abſolutum, exequutioni mandatum, Concilium Tridentinum non ignorares. Sed vos rectè quidam Æſopo & Marcholfo ſimiles facit, qui arborem inuenire nullam potuit, in qua ſibi vitam vellet iniecto laqueo eripere. Euangelicorum proprij ſunt iſti fremitus: Fiat Concilium: libera cogatur Synodus. Poſtquam coacta eſt; aiunt non eſſe liberam: poſtquàm libera decreta eſt; aiunt ad Cæſarem, non ad Pontificem, ius congregandi pertinere. Poſtquam congregatum tamen eſt; armis illud hoſtilem in modum diſsipant, & Concilium nationale, in intima Germania efflagitant. nec ſatis hoc; Colloquium

loquium publicum & diſputationem in Comitiis Imperij decernunt. Vidimus, legimus, Comitiorum receſſus, vbi iſta, quæ dicimus, per Euangelicos Principes ab optimo Cæſare & ab Ordinibus Imperij, Regalibus adiunctis minis efflagitantur. Vidimus & leges Ratisbonæ deſcriptas, è quorum ſententia Vormatienſis diſputatio, inſtitui debebat: ex ea porro pacem toti Germaniæ redditum iri ſperabant Euangelici, ſed natus eſt ridiculus mus. Nam cùm illi ipſi Euangelici Doctores, & Rabini, aſſeſſores, Iudices & Notarij, conuenire inter ſe non poſſent; nullo facto operæpretio, è medio curſu diſputationis abierunt. Lepidè itaque facis, quòd Concilium congregatum ignorare te ſimulas: quod ni faceres, te Hæreſeos conuictum, vt Hæreticum damnatum, anathemate percuſſum, Sathanæ traditum neſcire non poſſes. Fugis videlicet, vt ante diximus, illud audire, quod auditum non poſſes damnare. Moleſta quippe eſt lippis oculis ſolis claritas: dura ſunt improbis animis præcepta pietatis. Legeres quoque in illo ipſo Cōcilio, de ea quam ſceleratè laceras religione Clericorum Societatis Ieſu, deq́ pio eorum inſtituto à ſanctâ ſede Apoſtolica approbato. Sed parcam ſtultitiæ tuæ, nec diutiùs in iſto ſermonis genere immorabor, ne nobis illud magiſtri tui occinas: Quid nobis & tibi, veniſti huc ante tempus torquere nos.

Ais deinde: *Iuuentutem numeroſam habent ſuis in ſcholis, quibus artibus eam colligant & retineant, metuo, ne ſerò admodum animaduertamus, & tum*

demum velimus ei malo remedium adhibere, cùm non poterimus.

Non miror quòd non videas, quibus artibus iuuentutem & colligant & retineant Ieſuitæ. neque enim præ iracundia, vel officij tui, vel periculi, vel pietatis, vel humanitatis, vel veritatis rationem habes vllam. At viderunt viri Dei, illa orbis Chriſtiani lumina, Hoſius & Cromerus, quorum alter Societatem primus omnium in Poloniam introduxit; alter etiam fouit. Vidit optimus Epiſcopus & Senator Noſcouius, qui Pultouienſe, vidit Epiſcopus Poſnanienſis Konarski, qui Poſnanienſem, vidit Epiſcopus Valerianus, qui Vilnenſe Collegium, exædificarunt, & Nobiliſsimam Regni iuuentutem, his, quos tu odiſti, ſociis & præceptoribus regendam & gubernandam tradiderunt. Vidit poſt iſtos omnes ſapientiſsimus Rex Stephanus, cuius inuicta virtus ſola pietate ſuperata eſt, qui Polocenſe, Rigenſe, Derpatenſe, Claudiopolitanum, Albaiulienſe, Varadinenſe Collegium excitauit. in quo iuuenum animos, ad omne officij munus Societas erudiret. Vidit & videt Illuſtriſsimus Archiepiſcopus Gneznenſis Karnkouius, qui maximo ſuo ſumptu ſcholam Caliſsienſem excitauit. Vidit & videt Comes Rozrazouius Vladiſlauienſis Epiſcopus, qui fœliciſsima Nouenſis Collegij in Pomerania iecit fundamenta. Vidit & videt Illuſtriſsimus Princeps Olicæ Dux, Nicolaus Chriſtophorus Radziuilius, qui Nieſueſenſe Collegium erexit. Vidit ad extremum is qui nobis fœliciter imperat, Sigiſmundus ter-

tius pientiſsimus Rex: Vidit ſapientiſsimus Regni Senatus: Vidit ordo Equeſtris vniuerſus, qui illud ipſum Ieſuitarum Nieſueſenſe Collegium, & attributos illi reditus, in Regni Comitiis publico Senatuſconſulto, approbauit, eſſeq; Ieſuitis in Regno perpetuos voluit. Hos ſi non vidiſſe, non intellexiſſe, non animo & cogitatione percepiſſe dixeris, quibus artibus iuuentutem numeroſam ad ſuas ſcholas colligant Ieſuitæ, quibusq; retineant; dignus profectò es, cui oculorum cubilia οἱ κόρακες eruant. Sed agam tecum leniùs, dignus ſaltem es, qui in eas oras deporteris, vbi viuos homines mortui incurſant boues. Congruit veritati ridere, ait Tertullianus, quia læta eſt: de æmulis ſuis ludere; quia ſecura eſt. Multa ridendo poſſunt reuinci, ne grauitate adorentur.

Vis audire quibus artibus iuuentutem numeroſam ad ſuas ſcholas colligant Ieſuitæ? Nil in diſcipulis præter diſcipulos amant. Quidquid docent; faciunt. (Æſtimari autem præceptoris magnitudo non poteſt, vita qui docet) Doctos facere diſcipulos, ſed magis bonos contendunt. Ad vſum vitæ non ad conſuetudinem ſcholę loquuntur. Nouè multa, ſed noua nulla docent. Nil habent melius quod optent, quàm vt diſcipuli Deum & proximum diligant: & hoc ſolum auditoribus ſuis, ex omnibus quas profitentur litteris proponendum putant, quod virum bonum faciat. Vitæ in eo fructum ſtatuunt, ſi diſcipuli quotidie magis cœlum, mundum minus diligunt. Huc accedit, quòd non contenti ſunt re-

media monſtrare; etiam admouent. Non ſicut medici inter ægros quos perambulant, ſine vllo affectu venam tangunt, & abeuntes remedia diſponunt; ſed ſicut amici, propria & peculiari cura & ſtudio dignum diſcipulum putant. In ſingulos dum docent, animum & cogitationem dirigunt; vt quæ pro lectione proponuntur, non quaſi in medium proiecta manibus excipiant, ſed quaſi ſingulis porrecta in animum demittant. Operam enim quam præſtant, non tantùm ipſis præſtant, ſed tanquam ipſis. Nemo poteſt dicere; nullam habet cogitationem mei: non in ſinu meo ponit, ſed in medium proiicit verba. In turba enim multorum, præcipuam de ſingulis curam habent. non tanquam publici partem, ſed tanquàm proprium cuique dantes beneficium. Laborem in docendo, & moleſtum illud tædium, quod oſcitantes diſcipuli pariunt, ſine ſupercilio deuorant: hortando bonam indolem erigunt: laudando animum addunt, monendo deſidiam diſcutiunt: ingenium latens & pigrum, iniecta manu extrahunt: nolentibus timorem adhibent: nec ideo diſcipulis proſunt, vt proſint & ſibi; aut eos faciant vtilitatis ſuæ inſtrumenta; ſed omne laboris ſui præmium in eorum profectu ſtatuunt, ad ſuſpecta tempora occurrunt: nullum illis miniſterium oneri, nullum faſtidio eſt. Profectum diſcipuli, vitam: mortem, inertiam putant. Præceptores profitentur; amicos agunt, & quod in omnibus eorum ſtudiis eximium eſt; cùm ſciant paucis opus eſſe ad bonam mentem litteris; omnem ſimul ſapientiam in compendio tradunt; TIMERE DOMINVM: il-

lud quotidie ſine modo, & ſine fine diſcipulis occinentes. In quo vno omnes diſputationes, omnes litteras quorumlibet Philoſophorum, omnes leges quarumlibet ciuitatum, omnia præcepta Moſis & Prophetarum, omniumq; diuinarum & humanarum diſciplinarum ſummam contineri dicit Auguſtinus, Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota mente tua, & proximum vt teipſum. Huc Phyſicam dirigunt, quoniam omnes omnium naturarum cauſæ in Deo creatore ſunt. Huc Ethicam; quoniam vita bona & honeſta, non aliunde formatur, quàm cùm ea quæ diligenda ſunt, quemadmodum diligenda ſunt, diliguntur, hoc eſt, Deus, & proximus. Huc Logicam, quoniam veritas lumenq; animæ rationalis, non niſi Deus eſt. Huc etiam Rempublicam: Neque enim conditur & cuſtoditur optima ciuitas, niſi fundamento & vinculo fidei, firmæq; concordiæ; cùm bonum commune diligitur, quod ſummum ac veriſsimum Deus eſt, atque in illo inuicem ſynceriſsimè ſe diligunt homines, cùm propter illum ſe diligunt, cui, quo animo diligant, occultare non poſſunt. Ad quem certè finem niſi omnis omnium artium & diſciplinarum, omnium Doctorum & Præceptorum curſus dirigatur, ſcientia quæri poteſt; inueniri non poteſt. Hæ ſunt artes (ô bone) quibus animos capiunt. Hæc veſtigia quibus incedunt. Hæc offa quam obiiciunt. Hi ſunt hami quos inſerunt. Hic viſcus cui diſcipuli inhæreſcunt. Tales ſe planè Doctores iſti noui & Præceptores Ieſuitæ exhibent, quales eſſe iubet doctiſsimus Lyrinen. cùm ait; O ſacer-

dos, ô tractator, ô doctor: Si te diuinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina; eſto ſpiritualis tabernaculi Beſeleel: pretioſas diuini dogmatis gemmas exſculpe, fideliter coapta, adorna ſapienter, adiice ſplendorem, gratiam, venuſtatem. Intelligatur te exponente illuſtrius, quod antea obſcuriùs credebatur. Per te poſteritas intellectum gratuletur, quod ante vetuſtas non intellectum gratulabatur: eadem tamen quæ didiciſti, ita doce, vt cùm dicas nouè, non dicas noua. Fas eſt etenim, dicit paulo poſt, vt priſca illa cœleſtis Philoſophiæ dogmata proceſſu temporis exornentur, poliantur, limentur: ſed nefas eſt vt commutentur, nefas vt detruncentur, nefas vt mutilentur. Accipiant licet euidentiam, lucem, diſtinctionem; ſed retineant, neceſſe eſt, plenitudinem, integritatem, proprietatem.

Exclamas deinde: *Putatiſne, Senatores, diſciplina Monachorum iuuentutem ad res rectè gerendas erudiri poſſe?*

Et hoc impotentis animi ſignum eſt, omnibus in vniuerſum ſine fine iraſci. Sed tu de induſtria in Regum & Legum offenſionem incurris. Tecumné es? O quàm verè Paulus nil ſcientem Hæreticum appellauit! Hîc ego te non verbis è Donato; ſed legibus, ſed decretis, ſed ſtatutis, ſed grauiſsimis Senatuſconſultis è Regni Satuto cōuincam: in quo lex illa Sigiſmundi Regis laudatiſsimi legitur, quæ Regni Polonię Abbates omnes obſtringit, vt Nobilium filios in ſuis monaſteriis ad omne officij munus inſtituendos & erudien-

rudiendos ſuſcipiant. Verba legis ſic habent; Tenebuntur Abbates certum numerum puerorum Nobilium fouere in Monaſteriis, & illòs inibi hominibus doctis artibus liberalibus dare inſtituendos; iuxta quod vnicuique Abbati, Domini Epiſcopi illorum locorum conſignabunt & nominabunt. Deinde verò meminiſſe debebas Cazimirum Primum, in Cluniacenſi Benedictinorum Monachorum ſodalitate educatum, & inſtitutum, tanta cum pietatis & fortitudinis laude Regni Poloniæ clauum tenuiſſe, vt Maſlaum Maſouiorum tyrannum deleret, rebelles Pruſſos reprimeret, acerrimos Iazuingas penitus extingueret, pacem Regno redderet, Dei cultum augeret, Domicilia multa Chriſti ſeruorum erigeret, & nomen ad extremum Inſtauratoris Pacifici conſecutus eſſet. Stephanus quoque Rex laudatiſsimus, ille inquam Rex, cuius virtutem hoſtes, miſericordiam victi, fidem & prudentiam, cæteri omnes perſpexerunt, inter eos quos ex Italia in Poloniam euocabat, vt in optimis litteris Regni iuuentutem erudirent, Patrem etiam Aquarium, Dominicani inſtituti religioſum eſſe voluit, præmiumq́ non vulgare promiſit. Camillum quoque Tachietum Franciſcanum, concionatorem ſuum aulicum, & Annibalem Roſſelli Bernardinum, in illa ipſa Academia Cracouienſi, cuius cauſam te agere ſimulas, tum Philoſophicas tum Theologicas litteras profiteri voluit. Iudicet lector, vtrum tibi garrulo adoleſcenti, an Regi ſapienti, de Monachorum diſciplina fidem velit adiungere.

Quæ tibi de moribus Italicis, Gallicis, Hiſpanicis in patriam inuectis garrire libuit; hæc quoque præteriiſſes, ſi vnquam illud audiuiſſes, Regis ad exemplum totus componitur orbis. Reges enim & Principes externi, quos patria noſtra intra hos paucos annos ex Gallia, Germania, Vngaria, ad Regni gubernacula euocauit, non quatuor aut quinque Religioſi in patriam inuexerunt, quicquid de maiorum noſtrorum ſimplicitate & integritate detractum eſt. Facilius eſt, ſi dicere fas eſt, ait Caſsiodorus, errare naturam; quàm diſsimilem ſui Princeps poſsit formare Rempub. Sed non placet tibi ſcholas euerti. Benè eſt. aliter enim ſi diceres, verbis ego tuis lumbos defractos optarem. Placet autem veterem potius reuocare diſciplinam, & patrium morem, præmia magiſtris & præceptoribus proponi, eos gratitudinis, & vtilitatis ſpe, ad ſcholaſticum laborem ſuſcipiendum excitari; Aſſentior. Age itaque, exoptatiſsime reformator, tabulas arripe, legem ſcribe, pœnam tranſgreſſori ſtatue: iube tuos Euangelicos cenſus retentos diſſoluere: ereptos reditus reddere: decimas interuerſas repræſentare: agros ademptos referre: penſiones deſcriptas cõportare: aſsignata à maioribus præmia illico dependere; mox videbis, crede mihi, Academiæ Cracouienſis Magiſtros & præceptores, ad ſcholaſticum laborem ſuſcipiendum, magis etiam atque magis excitari. Sed vereor, vt tui ſimiles clependi rapiendiq; conſuetudinem relinquant, mallent illi quicquid adhuc ſupereſt, de viuo detrahere, quàm erepta reddere: idq; ſine freno ti-

moris & pudoris, vbicunque poſſunt, impiè crudeliterq́ exequuntur.

Ais deinde: *Sed Ieſuitarum opera, ſtudio & diligentia effectum eſt, vt Africa, Aſia, America, Perſia, Romanæ Eccleſiæ inſtituta & placita amplectantur.*

Id quidem tu, ſat ſcio, verùm eſſe nolles; ſed cùm rerum teſtimonia ipſa tua videat conſcientia, etiam ipſa tua per ſe erubeſcit ratio, deficit interpretatio, obmuteſcit oratio: lege Surium, Maffeum: lege epiſtolas Indicas, lege Ribadeneiram, lege quotquot de rebus Indicis ſcripſerunt, & linguæ tuæ modeſtiæ frenos impone.

Quæris deinde: *Quinam ſunt illi viri? quæ eſt iſta pietas? quæ prudentia? quæ vitæ ſanctimonia? vt tantum bonum orbi Chriſtiano importauerit.* Auſculta, & mea dicta deuora. Proprius eſt hic gentis noſtræ mos; conſilia ſua, non præcedente ſapientia, ſed conſequente experientia, moderari. Doleo quòd ita ſis & tui & rerum planè omnium oblitus, vt ea ignores, quæ Gallia, Germania, Hiſpania, Luſitania, Vngaria, ipſe quoque nouus orbis, & vltimarum ſola terrarum non ignorant. At ſi tibi Senatoris & Conſiliarij munus ſuſcipere libuit, non diſcere iſta debebas, ſed didiciſſe. In omnibus, ô puer, (libet te Platonis verbis appellare) vnicum principium iis qui benè conſulere volunt, eſt intelligere, quid illud ſit, de quo conſultatur: vel omninò aberrare neceſſe. pleroſq́ verò latet, quòd neſciant rei ſubſtantiam. Tanquam igitur ſcientes in diſpoſitionis principio nō declarant, procedentes verò, quod par eſt conſequitur, vt nec ſibi nec aliis conſen-

tanea loquantur. Ne ſis ergo neſciens, aut in Repub. Chriſtiana peregrinus; narro tibi qui ſint iſti viri. Si Deum noſti, aut illi res mortalium curæ eſſe credis, inficias ire non poteris, etiamſi ſis impudentiſsimus, apta eum & conuenientia remedia ſingularum ætatum & temporum, morbis atque incommodis adhibere conſueuiſſe. Cogunt (ait Auguſtinus) multas inuenire medicinas, multorum experimenta malorum. Magnis olim erroribus Chaldæorum populi tenebantur, cùm rerum cauſas, ad motum ſyderum; non autem àd Dei potentiam, & voluntatem referebant. Sed miſericos Dominus ferre non potuit, vt in errore turpiſsimo conſummarentur. Suſcitauit enim oportuniſsimo illo tempore, admirabilem illum Patriarcham Abrahamum, qui fuit illis quaſi via rectæ fidei, creatoris omnipotentiam oſtendens, & à cultu & veneratione rerum creatarum auertens. Ægypti mirum in modum erant præſtigiatorum artibus, & incantationibus, de ſtatu mentis deturbati. Sed Dominus amicum ſuum illum magnum Moyſen exhibuit, qui dæmonum fraudes detegeret, & Domini potentiam & gloriam per verba & miracula prædicaret. Iſraëlitarum rationes valde erant in aliquo tempore conturbatæ. nullum enim certum Magiſtratum habebant, cuius imperio tenerentur; ecce ſubitò Samuel diuinus affulſit, qui magnum præſidium inclinatis rebus attulit, & ſub vnius imperium, Dei iuſſu, ſubiunxit. Achab ille Rex impius, Deum Patrum ſuorum dereliquit, & diuinum cultum manufactis ſimulachris adhibuit; ſed Dominus Eliam Theſ-

biten

biten ſuſcitauit, qui Regis impotentiam frangeret, atque ad vnius veri Dei cultum reuocaret. Procedente tempore ſuſcitauit Satanas in Aſia Mamalucos: ſuſcitauit Dominus Templarios. Suſcitauit Sathanas Saracenos Ptolomeiden oppugnantes: ſuſcitauit Dominus ſex viros Lubecenſes & Braunſuicenſes primos eius ordinis autores, quem Theutonicorum appellant, ſtrenuos terræ ſanctæ defenſores. Suſcitauit Satanas Turcas Aſiam infeſtantes: ſuſcitauit Dominus nobiliſsimum ordinem Equitum Hieroſolymitanorum illis obſiſtentes. Saraceni Belgicam occupauerant, magnaq́ premebant ſeruitute: ſuſcitauit Domin⁹ in Luſitania Equites Ieſu Chriſti, qui vim immanem barbarorum profligarēt, & ſuos libertate donarent.

Magna fuit olim Chriſtianorum vis in captiuitatem abducta; & ſtatim Dominus ordinem S. Mariæ, redemptionis captiuorum, duce & auctore Iacobo Aragoniæ Rege excitauit. Sed longum eſſet omnia, omnium ordinum & religionum genera, opportuniſsimis humano generi temporibus à Dei benignitate ſuſcitata memorare. Ipſa S. Franciſci, & S. Dominici familia, quàm opportuno Reipub. Chriſtianæ tempore initium acceperit, obſcurum non eſt.

Sic exiſtimare debes ſuſcitatam fuiſſe à Domino, iſto noſtro ſeculo, eam quam iniquo odio tam acerbè oppugnas IESV Societatem, tanquā Antidotum quoddam earum peſtium, quas Lutherus in orbem Chriſtianum introduxit. Pax & tranquillitas, qua Eccleſia Dei longo tempore fruebatur, partim extinxerat, partim debilitauerat

uerat feruorem illum pietatis, quo maiorum voluntates inflammatæ videbantur. Intermiſſus erat frequentior Sacramentorum vſus: obtorpuerat Confeſsionis & Pœnitentiæ ſtudium: languere cœperat conſcientiarum examen, contemplationum aſsiduitas: meditationũ deſiderium: remiſſa videbatur hoſpitalium cura, Catechumenorum inſtructio, xenodochiorũ ſollicitudo, captiuorum redemptio, fraterna correctio, concionum aſsiduitas, Sacrificij frequentatio, ciliciorum & macerationum vſus: dormire quodammodo in ſumma Eccleſiæ Dei pace videbantur homines, viuebant vitam habentem, vt Pindarus loquitur, *μελιτόεσσαν εὐδίαν*, contenti præſentibus. Interim venit inimicus homo & ſuperſeminauit zizania earum Hæreſum & peſtium, quibus orbem Chriſtianum afflictum videmus & dolemus. Sacram Scripturam corrupit, Symbolum violauit, Sacramenta minuit, Trinitatem blaſphemauit, Patres & Concilia contempſit, Imperia perturbauit, viam ad Atheiſmum aperuit. Quid autem mali non fecit? Has animarum ruinas, non ferens miſericors & miſerator Dominus, ſuſcitauit admirabiles illos Eccleſiæ ſuæ *τάυτυς καὶ τηλικύτους πϱοστάτας* verbo & opere potentes, quorum ora vos Euangelici, veſtra vos remordente conſcientia, in illa die tremenda non feretis, Eckios, Roffenſes, Moros, Polos, Taperos, Heſſelios, Sotos, Hoſios, Cromeros, Sanderos, Socolouios, Pouodouios, & mille alios. qui cùm egregiè ſuo munere, ſuaq́ legatione functi, pro Chriſto fuiſſent, & plerique

etiam

etiam vſque ad ſanguinem reſtitiſſent; quos vos igne,ferro,laqueo,equuleo, omni ſuppliciorum & crudelitatum genere laceratos obtruncatis, & his præterea calumniis oneraſtis, quaſi quam profitebantur fidem, eam non ob amorẽ Chriſti,aut veritatis ſtudium, ſed ob Papæ metum,ob cenſuum, redituum ,Epiſcopatuum, & id genus amorem tuerentur; Viſum eſt viciſsim Domino,nouos homines ſuſcitare, ſine re,ſine ſede,ſine Epiſcopatibus, ſine Abbatiis, ſine pera,& gladio,inermes, incomitatos, viles in oculis ſeculi: nil timentes niſi Deum, nil ſperantes, niſi à Deo, qui mortem pro Chriſto lucrum putarent: occidi poſſent, vinci non poſſent. quorum ſocietas eſſet, vt Ioannes in ſua Epiſtola loquitur, cum Patre & Filio eius IESV CHRISTO, eosq́ ceu quaſdam auxiliares leuioris armaturæ copias,in medias Euangelicorum acies, in ipſa veſtra viſcera immittere. quæ vos in omnibus orbis Chriſtiani partibus, quas veneno veſtro infeciſtis, Germania, Gallia, Anglia, Scotia, Polonia, Bohemia, Vngaria, Suetia, telis verbi Dei conficerent, veritatis ſpicula intorquerent, in veſtris ciuitatibus, in oculis veſtris vobiſcum viuerent: vbique vobis etiam inuitis,& nolentibus occurrerent: nec ſolùm voce & calamo, ſed etiam aſpectu ſilentioq́ ſuo, veſtræ vos perduellionis,& rebellionis admonerent,& illud quotidie,quod olim veſtri ſimilibus hæreticis Auguſtinus,occinerent; Quod Dominus in cathedra vnitatis,poſuit doctrinam veritatis. Cathedram autem vnitatis in ea collocatam oſtenderent, quæ caput eſt orbis,vrbe Roma,cuius fidem,vt apud Hoſium

um legitur, Apoſtolica voce laudatam eſſe ſcimus, in qua perpetuò conſeruatam eam fuiſſe, quæ eſt ab Apoſtolis, traditionem refert Irenæus: cui totam doctrinam Apoſtolos vnà cum ſanguine ſuo profudiſſe Tertullianus aſſerit. ad quam acceſſum habere perfidiam nunquam potuiſſe, teſtatur Cyprianus. quam ita ſemper incorruptæ Patrum doctrinæ fuiſſe tenacem, vt quoties Romana fides diceretur, Catholica intelligeretur, ex his quę ſcripſerunt, Hieronymus & Ambroſius, didicimus. in qua ſemper Apoſtolicæ cathedræ viguiſſe Principatum narrat Auguſtinus. quàm hæretici fœtoris ſemper expertem permanſiſſe, nec vnquam in ea, qui contrarium ſentiret, ſediſſe; quin potiùs Apoſtolicam gratiam inuiolatam cuſtodiuiſſe teſtatur Theodoretus. ad quam propterea de fidei cauſis iam inde ab ipſis Apoſtolorũ temporibus, nunquam non relatum fuiſſe, qui ſeculis aliquot fuit poſterior Bernardus aſſerit. quod ibi potiſsimùm ſarcitum iri damna fidei ſpes foret, vbi fides non poſſet ſentire defectum. Idq́ etiam inuitis & reluctantibus vobis, ipſis inferni portis frementibus, tanto cum fructu vtilitateq́ faciunt; vt omnis iſte, quem fabricare orſi eſtis Sataniſmus, in patria præſertim noſtra, animam agere, & extremam partem deficientis Spiritus retinere videatur: Dicentibus Heluetiis; Fides Lutheri iam vltra Rhenum periit: dicentibus Anglis; & vltra mare, Gallis; & vltra Alpes; Polonis; & vltra Iſtulam: Vngaris; & vltra Danubium: Dicentibus Italis; non tranſiit montes: dicentibus Hiſpanis; nec Pireneos. Caluiniſmus enim velut

lut nouus Iupiter ſucceſsit, & garrulum Lutherum, velut vetulum Saturnum exploſit·ſed & ipſe iam nutat, & Trideiſmus exulat. His porrò omnibus extremam mortiferam plagam Atheiſmus intentat. Vnde apparet, ô Euangelici, Chriſtum non eſſe vobis propitium, qui ne defenſus quidem (hoc enim agere vos fingitis) vos defendit. Quæ rerum conuerſio ſine pietate & prudentia Antagoniſtarum, & ſine vitæ ſanctimonia expectari certè, ſperarique non poterat. De quibus, quia quæris, quænam ſint iſta, vt tantum bonum orbi Chriſtiano importauerint; reſpondebo tibi. Paternus affectus laborem non metuit.

Scias velim Societatis huius primū ac præcipuum eſſe inſtitutum; Hæreticos ab erroribus, Catholicos à malis moribus, Gentiles à falſis de Deo opinionibus reuocare, atque ad vnius veri Dei cultum pietatisque ſtudium ardentiùs complectendum adducere. Id autem vt efficaciùs præſtent, verbo ſe prius vitæque exemplis in ſuis contuberniis inſtruunt, diligenter enim prius omnia diſcunt; antequam doceant. Vitæ ſordes lachrymis quotidie & oratione eluunt: carnis cupiditates comprimere, atque ſub rationis imperiūm ſubiungere contendunt, ieiunio, cilicio, humi cubatione, diamaſtygoſi & id genus aliis carni repugnantibus exercitiis. Hinc ſeſe totos ad rerum diuinarum contemplationem transferunt. in qua quò magis exercentur, eò magis hæc quæ videntur omnia, opes, honores, vitæ commoditates, vt fumi vmbram, vel ſicut Paulus loquitur, vt ſtercora reputant. Quò magis

autem omnia iſtiuſmodi contemnunt; hoc magis in ſolius Dei amore exardeſcunt: hoc libentiùs meditationibus vacant. quas rectè quiſpiam conflictum eſſe, dixerit ſine ſanguine. Quem autem quis amat, omninò cauet ne vlla vnquam ratione offendat. Inde fit; vt in cuſtodia ſui ipſius vigilantiſsimi ſint, horasq́ omnes auariſsimè ſeruent. Manè, diuina in ſe, & in genus humanum beneficia recognoſcunt. Meridie, & veſperi exactiſsimam, cum animo ſuo rationem ineunt, quid horis ſingulis egerint; omnibus veſtigiis accuratiſsimè ſcrutantes, ſi quæ illicita deſideria mentem inuaſerunt: ſi diutius hæſerunt, ſi conſenſum extorſerunt: ſi etiam voluptatem attulerunt. Ipſam deinde linguam ad iudicium aduocant, ſi quid loqui pro Dei gloria omiſit, ſi quo verbo proximum læſit, ſi quempiam calumnia oppreſsit, ſi tacenda dixit, aut dicenda tacuit, hinc manus & opera excutiuntur. Porrò ſi quæ macula deprehenditur, dum paruula eſt, ad petram alliditur, lachrymarum balneo eluitur, cataplaſma confeſsionis applicatur, & vix in alteram horam medicina reſeruatur. Ad eum modum diſpoſita vitæ ratione, compreſsisqúe carnis cupiditatibus, animi culturam adhibent ſeq́ in diuinorum librorum, Sacra ſcilicet Scriptura, Sanctorumq́ Patrum lectione, & meditatione penè incredibili ſtudio, & contentione exercent, volentes eſſe parati, iuxta Pauli præceptum, rationem reddere omni poſcenti, de ea quæ in illis eſt fide. Poſtquam autem caro rationi, ratio Deo ſubeſſe atque obtemperare didicit, ab his qui præſunt, in vineam Domini emittuntur,

tur,atque ad operas diſtribuuntur. Non enim in ſola contemplatione: nec in ſola actione vitæ ſummam ſitam putant: Sed quo Dei gloria,quo ſalus proximi,quo vocat Eccleſiæ neceſsitas,ſiue horum alterum, ſiue etiam vtrumque adhibent. Alius itaque confeſsionibus pœnitentium excipiendis vacat: alius Sacramentis diſtribuendis, alius ægrotorum & debilium cura deſtinetur: alius in agone poſitos conſolatur, alius in xenodochio languentes curat: alius è carcere vinctos liberat, diſsidentes conciliat, vagantes per vrbium vicos ad templa congregat, per exiguas villulas & deuia oppidula Catechiſmum & doctrinam Chriſtianam prædicat, egentes opulentis commendat. Alij ſunt viciſsim qui refutandis hæreticis operam nauant, in medias ſeſe Hæreticorum acies proiiciunt, & omnia ſimul & faciunt & patiuntur, vt Chriſti Dei noſtri nomen glorificetur, concionando, ſcribendo, diſputando. Aliis non ſatis eſt orbis iſte, his noſtris oculis obiectus,& his calcatus veſtigiis; Oceanum vniuerſum emetiuntur, nouas gentes, ignota orbi noſtro Regna & Imperia, in vltimis terrarum partibus ſcrutantur, quibus Deum verum annuncient. nulla denique eſt orbis vniuerſi ora, ſedes, locus, inter Chriſtianos, Machometanos, Hæreticos, Ethnicos, quo non fuerit ſonus Ieſuitarum, CHRISTI nomen prædicantium, exauditus. Non remoratur eos Tyrannus, non impedit Oceanus (& qui maior Oceano murus?) perſecutor non deterret, percuſſor non frangit, quominus vbique Dei annuncient voluntatem. Quam tu, ſat ſcio, pertinaciam,& zelum non ſe-

cundum ſcientiam appellabis. Sed ſi tibi Dominus aliquando Spiritum humilitatis, quo omnes deſtituuntur Euangelici, dederit: dabit autem, ſi in recta fide nihil hæſitans poſtulaueris; iudicabis profectò, nil nimium eſſe graue amanti. Cæterum non eſt difficile diuinare, quid malles. Illa tu ſtudia hymnis chorealibus efferres, in quibus ætatis tuæ florem contriuiſti. In illis tu menſis & occupationibus Ieſuitas videre velles, in quibus nil agitur, quod foras proferendum ſit: vbi diurnæ nocturnæq; perpotationes πάταγῳ τε κ' ἀλαλήτῳ σκυθικεῖς peraguntur, in quibus te videre poſſent, vt Anacreon loquitur;

Iuuenem in ſcyphis valentem:
Minimè in ſcyphis pauentem:
Lepidum in ſcyphis choreuten:
Cytaraq; concinente
Temulenta verba fundentem.

Vbi alius inter manus è conuiuio tanquam è prælio auferatur, alius tanquam occiſus relinquatur, alij fuſi ſine mente, ac ſine vllo ſenſu iaceant. quiuis vt cùm aſpiceret, non ingenuorum conuiuium, ſed Orſenſem aut Gruneualdenſem cladem & pugnam videre arbitraretur. Sed ſolenne eſt, iis qui in amore & voluptatibus adoleſcentiam ſuam collocârunt, hanc etiam vitam, atque hæc ſtudia dilaudare.

Quod ad iuuentutis inſtitutionem attinet, quam bonis artibus & moribus imbuendam ſuſceperunt; ſi dixero, quòd Spiritus ſanctus huius conſilij & cogitationis initium Societati attulit,

non

non ero ſimilis tibi mendax. Maiorem quippe curam, ait Auguſtinus, adhibere oportet, in educatione, quàm in procreatione liberorum. Non enim fœlicitas eſt habere filios, ſed bonos habere. Plato quoque nil accuratiùs admonet, quàm optimam, ac diligentem puerorum inſtitutionem, ex qua vna ſalus penderet Rerumpub. Magiſtratus enim optimos haud poſſe fieri, niſi ciues viri ſint optimi, ex quibus Magiſtratus creantur: viros porrò nunquam fore tales, niſi adoleſcentes, puerique tales ſint. Quamobrem etiam nutrices monuiſſe dicitur, vt ne turpes ac friuolas fabellas pueris occinant, ne illorum animos ſtatim ab initio, ſtultitia, & corruptis imbuant moribus. Plutarchus etiam paterna putat appellatione indignos, qui plus ſtudij ac temporis ponunt in comparandis pecuniis, quàm in filiis quibus pecuniam relinquunt, ad virtutem effingendis. neque hoc aliud eſſe, quàm magnam calceorum ſedulitatem habere, pedem verò ipſum paruifacere. Cicero nullum munus Reipub. afferri maius poſſe teſtatur, quàm ſi doceamus atque erudiamus iuuentutem, iis præſertim moribus atque temporibus, quibus ita prolapſa eſt, vt omnibus opibus refrenanda, atque coercenda videatur. Certè D. Paulus Timotheum ſuum hoc quoque nomine cõmendat, quòd ab infantia ſacras litteras didicerit. Hieronymus verò tantus Eccleſiæ doctor, non erubuit & docere & ſcribere de Pacatulæ infantulæ educatione, deque filiæ inſtitutione ad Lætam. Facilis eſt enim ab improba vita ad improbam fidem tranſitus, vnde & Paulus loquitur, quòd multi

repellentes bonam conſcientiam, naufragauerunt à fide. Et alibi: Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide. Sapiens quoque teſtatur, quòd in maleuolam animam non intrabit Spiritus ſapientiæ, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu. Vnde fit, vt inſignis ille orthodoxę veritatis vindex Athanaſius, vitam prauam, parentem ſeu anteambulonem hæreſis appellarit; Baſilius gradum ad infidelitatem. Bonam autem conſcientiam, vbi mala ſedem occupauit, aut temperantiam vbi cupiditas imperium obtinuit, quàm ſit difficile animis hominum inſerere; tu fortaſſe non noſti, qui in hoc contentionis genere veſtigium nullum poſuiſti. ſed norunt hi qui quotidianum certamen, cum carne, mundo & ſanguine ſuſcipiunt. Longo tempore, ait Auguſtinus, magnis viribus, diuerſis artibus opus eſt, vt perſuadeatur ſuperbis, quanta ſit virtus humilitatis: vt perſuadeatur cœcis, quanta ſit gratia lucis: vt perſuadeatur ebriis, quanta ſit virtus ſobrietatis. Adoleſcens enim, ait Salomon, iuxta viam ſuam ambulans, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea; & Salomone vetuſtior Iob; Oſſa, inquit, eius implebuntur vitiis adoleſcentiæ.

Viſum itaque eſt Spiritui ſancto tàm pios excitare Sacerdotes, vt exemplo; tàm doctos, vt & verbo iuuentutem erudirent: talemq; animam formarent, quam inhabitare Spiritus ſapientiæ non dedignaretur. Prior eſt, ait Auguſtinus in recta hominis eruditione, labor operandi, quæ

iuſta

iuſta ſunt; quàm voluptas intelligendi quæ vera ſunt. Sed ea de re nulla fortaſſe inter me & te controuerſia eſt. Volui tamen partes earum occupationum attingere, quibus diſtinentur Ieſuitæ, quamq; magna ratione adducti ſunt, vt inſtituendæ Iuuentutis in timore Domini curam ſuſciperent. teq; eadem opera, & quinam ſint iſti viri docere, & quænam ſit eorum pietas, vitæq; ſanctimonia, ob oculos ponere. Si mihi non credis, teſtes producam Romanos Pontifices, quos ſi Chriſti vicarios putas (id enim valde dubito) decretis eorum acquieſcas neceſſe eſt.

Paulus tertius Pontifex Maximus, cùm Inſtitutum Societatis breui formula comprehenſum legiſſet, vehementer illud approbauit, & in eo Spiritum Dei ineſſe teſtatus eſt, ſeq; non tenues fructus ſperare, neque exiguas ex tàm exiguo tenuiq́ue principio vtilitates ad Dei Eccleſiam peruenturas expectare. quamobrem etiam illud Apoſtolica ſua autoritate Anno 1540. approbauit.

Iulius verò tertius ipſam etiam formulam litteris ſuis inſeruit, recepit, & approbauit, quam hic libet inſerere. Quicunque in Societate, quam IESV nomine inſigniri cupimus, vult ſub crucis vexillo Deo militare, & ſoli Domino ac Eccleſiæ ipſius ſponſæ ſub Romano Pontifice Chriſti in terris vicario ſeruire, poſt ſolenne perpetuæ Caſtitatis, Paupertatis & Obedientiæ votum, proponat ſibi in animo, ſe patrem eſſe Societatis, ad hoc potiſsimum inſtitutæ, vt ad fidei defenſionem & propagationem, & profectum animarum, in vita & doctrina Chriſtiana, per publicas

prædicationes & lectiones, & aliud quodcunque verbi Dei miniſterium, ac ſpiritualia exercitia, puerorum ac rudium in Chriſtianiſmo inſtitutionem, Chriſti fidelium in Confeſsionibus audiendis, ac cæteris Sacramentis adminiſtrandis, ſpiritualem conſolationem præcipuè intendat, & nihilominus ad diſsidentium reconciliationem, & eorum qui in carceribus, vel in hoſpitalibus inueniuntur, & miniſterium ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei gloriam & commune bonum expedire viſum erit, exequenda; gratis omnino, & nullo pro ſuo in prædictis omnibus labore, ſtipendio accepto, ſe vtilem exhibeat, curetq́ primo Deum, deinde huius ſui Inſtituti rationem, quæ via quædam eſt ad illum, quoad vixerit ante oculos habere, & finem hũc ſibi à Deo propoſitum totis viribus aſſequi: vnuſquiſque tamen ſecundum gratiam ſibi à Spiritu ſancto ſubminiſtratam, & vocationis ſuæ proprium gradum, &c.

Gregorius quoque XIII. Anno 1584. apertè confitetur, non immeritò fuiſſe ab anteceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus multa huic Societati conceſſa, ob egregias, ſic enim loquitur, virtutes, & dona diuinitus elargita, cùm illius finis præcipuus ſit, Catholicæ Religionis defenſio ac propagatio, animarumq́ in Chriſtiana vita & doctrina profectus. tùm etiam proprium eſſe gratiæ eius vocationis teſtatur, diuerſa orbis terrarum loca, ex Romani Pontificis per Præpoſitos generales directione peragrare, vitamq́ in quauis mundi parte agere, vbi ſaluandarum ſua opera animarum copioſior prouentus ad Dei

gloriam

gloriam ſperetur. His tu profectò ſi fidem non habebis,ego cur te Chriſtianum putem , non video.

Sed adhuc quęris; *Quæ ſit Ieſuitarum prudentia.* Id equidem rectius ab Euangelicorum miniſtris , vel à Mexicanis & Iapponenſibus Bonziis, vel à Turcicis vel Scyticis Caddis & Muleammanis quæſiuiſſes. Dixiſſent illi tibi,quod conſilij genus adhibeant; quaúe prudentia & ſolertia vtantur Ieſuitæ , cùm in mediis Euangelicorum & Paganorum vrbibus,cùm in oculis & auribus infeſtiſsimorum Principum, Chriſti Dei nomen intrepidè prædicant: Chriſti crucifixi ſigna ſtatuunt: cùm quos illi Deos colunt , eſſe Dæmonia oſtendunt: cùm Idola , cùm aras impias , euertunt:cùm templa Deo viuenti erigunt: cùm Reges ſacro Baptiſmate tingunt:cùm Bonzios idolorum miniſtros ſub ſuaue Chriſti iugum ſubiiciunt. Sed ad noſtra veniamus. Quære ex tuis Superintendentibus , & ſcholarchis, vtrum lynceos oculos , aut emunctas nares habeant Ieſuitæ;cùm artes eorum omnes,dolos,fraudes,technas , laqueos , & quas animis hominum fodiunt foueas deprehendunt. Qua putas ſolertia opus habebant , cùm Auguſtæ Vindelicorum (quam quidam veſtrum nouā vocare Bethlehem propterea non dubitat , quòd in ea natum & approbatum ſit quintum hoc Euangelium, quod Auguſtanam Confeſsionem vocatis) ſedem figerent , cùm illam ipſam Auguſtanam perfidiam pro concione damnarent , collegia erigerent, adoleſcentes inſtituerent, veſtris Magiſtris & Miniſtris intrepidè vbique occurrerent : cùm ani-

mo vinci neſcio, ad certiſsimam mortem in intimam Angliam penetrarent: cùm inuicta mente ante Præſides & tyrannos ſtarent, & Chriſtum Dei viuentis, & ſponſam eius Romanam Eccleſiam, Romanumq; Pontificem Chriſti vicarium, ad ipſos laqueos & eculeos ſemiuiui & ſemiuſti confiterentur. Qua prudentia ſedem Ratisbonæ fixerunt, Halberſtadium, Erfortum, Magdeburgam; in ipſam etiam pene deploratam Scotiam, & alia permulta hæreſi inquinata loca, mucronibus infeſta, & non niſi mortis contemptoribus peruia penetrarent, & Euangelicos omnes Chriſti inimicos, & Eccleſiæ Dei perduelles & libenter & liberè pronunciarent. Cùm denique in Ægypto, in monte Sina, in ipſa vrbe Conſtantinopolitana, Dei ſummi voluntatem, omnibus inuitis Saracenis & Mamalucis annunciarent & annunciant. Res tantæ Ieſumaſtyx, non caſu & fortuna, ſed mente firma, conſilio ſolido, diuina prudentia gubernantur: non prudentia carnis, quam tu ſolam ſapere forte pûtas; ſed prudentia, quam timor Domini inchoat, amor perficit.

Ais deinde: *Non tam benè refert ſimia ſimiam, nec ouum ouo, nec lac lacti tam ſimile eſt; quàm Monachus Ieſuitæ; & Ieſuita Monacho.*

Profectò, ſi fatuo delectari vellem, non eſſet mihi longius abeundum. Te riderem. Sed miratur alicubi Plato, quî fieri poſsit, vt aliquis in his ſuperbè ſapiat & glorietur, in quibus nondum quicquā ſapit; Tu quid ſit Monachus nondum ſapis, & tamen de Monachi nomine tibi delicias facis. Vide ne tua infantia, non ſcriptorum calamis,

mis, ſed pediſſequorũ ſibilis explodatur. Nam ſi quicquã vnquam, vel de Antonio, vel de Paulo, vel de Baſilio, Auguſtino, Bernardo, & aliis ſanctiſsimis Monachis auditione accepiſſes: ſi Chryſoſtomũ de laudibus vitæ monaſticæ, ſi eam Homiliam, quam de Regis, & Monachi comparatione conſcripſit, & Cromerus noſter è Græca Latinam fecit, ſaltem inſpexiſſes; ſi ſcriptores innumeros, & Doctores Monachos dilaudantes cognouiſſes; in Monachi nomine ita, vt facis, non luderes. Si tua, inquam, mater eſſet Eccleſia Romana, quod tibi verbum paulò ante, neſcio quo modo excidit; ſi tu eius eſſes, vt videri vis filius, Monachorum appellationem probri loco non duceres. At tu præ ſtupore non conſideras, quòd cùm Ieſuitas Monachis facis ſimiles; Paulo, Antonio, Auguſtino, Baſilio, nolens volens ſimiles facis. Vide quàm ſit potens veritas, & da honorem Deo. Etiam per hoſtium veritatis, iugula cùm ille vult erumpit, nec magis quidquam timet, quàm taceri, oditq́ mores. Sed ego

Non dicta tanti ponderis tua æſtimo,
Mortalis vt perennia Deorum queas
Temerare iura, inſculpta mentibus hominum.
Non hæc heri aut ſunt nuper admodum edita.
Vixere ſemper, quoq́ tempore cœperint
Scit nemo.

Quoniam autem conuitiorum tuorum ſemper incipit ex fine principium: manum tibi porrigam, vt ex iſto quoque cœno pedem extrahas. Dicam ego tibi, quid ſit magis etiam inter ſe, quàm ouum ouo, & lac lacti ſimile. Tu & tui E-

uangelici. Paganis & Mahometanis longè eſtis ſimiliores, quàm Monachus Ieſuitæ, & Ieſuita Monacho. In hoc enim Ieſuita Monacho ſimilis eſt, quia Caſtitatem vouit, Paupertatem ſuſcepit, Obedientiam promiſit: at in habitu cultuq́ corporis differunt. Cæterum Euangelicus omnis, ſiue ſit Lutheriſta, Caluiniſta, Trideiſta, Anabaptiſta, ſiue cuiuſcunque tandem ſectæ diſcipulus, nulla prorſus in re, à Pagano & Mahometano diſſentit. Blaſphemat Paganus Chriſtum Dei viuentis blaſphemat & Trideiſta: Ridet ille Baptiſmum; ridet & Anabaptiſta: Fabulam reputat Euchariſtiam; reputat & Caluiniſta: Imagines ille reprobat; reprobat & comminuit Lutheriſta. Sanctorum inuocationem ridet Paganus; ridet & Euangelicus. Mahometus ſacras Imagines deleuit, & Mechenſium quoque ciuium ſuorum idola Aleth & Tagot comminuit; & Euangelici Chriſti crucifixi, omniumq́ Diuorum imagines aboleuerunt. Mahometus nullum ferre iudicem voluit ſuæ doctrinæ; prohibet etiam ne ſui diſcipuli, Iudæos aut Chriſtianos iudicare de fide patiantur; idem faciunt Euangelici. Mahometus diem Veneris vt diem Dominicum haberi voluit; ita Euangelici. & inter eos Lutherus, diem Dominicum Paſchæ, in alium diem voluit immutari, & Carolſtadius nullum alium diem pręter Sabbatum eſſe in honore voluit. Mahometani non circumcidunt, niſi ſeptem aut octo annorum pueros; Euangelici etiam adultiores vix baptiſant. Mahometus Polygamiam docuit; Euangelici, Anabaptiſtæ liberaliter exequuntur. Hecerus enim tredecim v-

xores

xores habuit: & Regiomontanus quidam è Carnifice miniſter, ſeptem viuas in diuerſis locis vxores aluit. Mahometus vt ſuis piam in ſpeciem vitam commendaret, negabat aliena cuiquam prodeſſe opera; Lutherus & cum eo totus Euangelicorum cœtus, non modo Sanctorum negat opera aliis vtilia, ſed noſtra propria omnia facit peccata. Mahometus ſacrorum & religionis ſuæ, quaſi quoſdam Antiſtites aſsignauit, Muphtios, Caddeos & Talimeanos; Euangelici ſacrorum curam & miniſteria omnibus in vniuerſum cõmunia eſſe volunt. nec, vel viliſsimos cerdones, pelliarios, veſpillones, lenones, imò nec ipſas fœminas ab ea repellunt. Mahometani Chriſtianos faciunt impios, quòd Chriſtum Deum ſuum ederent: Euangelici non appellant θεόκτονας, ſiue Deicidas; quòd Dei filiũ deuoramus. Summa eſt. nec ouũ ouo, nec lac lacti, ita ſimile eſt, vt Euangelic⁹ Mahometano, & Mahometan⁹ Euãgelico.

Quod ais: *Vultum eos ad decipiendos homines habere accommodatum, os in latebris Ieſuiticis compoſitum; oculos & totius corporis habitum, atque ipſam rationem ad ſimulandum & diſſimulandum accommodatam:*

Deus bone, quàm ineptus es, quàm tui ipſius amans, ſine riuali. De ſaxo ſcilicet, in crucem. Pudoris exitium. Iam mare haud eſt mare. Tu mare mendaciorum acerrimum. Omnibus, vt video, ſanctitatibus bellum indixiſti, quando Modeſtiam, Temperantiam, Grauitatem, os non garrulum, oculos non vagos, inceſſum minimè præcipitem, & orationem maturam, conuitio &

repre-

reprehenſione dignam putas. An eos eſſe tuis miniſtris Euangelicis ſimiles malles, qui non ſolum eſſe, ſed etiam videri volunt impudentiſsimi, ſicut à Smidelino factum in comitiis Vormatienſibus legimus; vbi Lutheri verbum è loco ſuperiore, cum ſago & manica picturata, & venatorio cultro ad latus prædicabat. Sed domum te reducam. Vilnæ habebatur Zuingliana Synodus antè triennium. Ibi vnus ex Synodi miniſtris, in platea quadam vltra pontem Bernardinorum, à lictoribus caſtrenſibus in adulterio captus, & in alieno habitu in arcem perductus eſt. Vis aliquid lepidum de fratribus veſtris Anglicis Euangelicis audire. Tàm ſunt proiecti pudoris; tàm ſunt amici caſtitatis & continentiæ, vt eos non pudeat mulieres pro concione ad libidinem deligere. Cathedras enim aſcendunt, modo non meretricia veſte induti, lotiqúe vnguentis, comptiq́; crines, & vt forma placet; oculos illiti. nec ſolùm ornatu, & ſubſcriſpo capillo; ſed impudentia quoque mulieres imitantes, libidineq́; caleſcentes, vagis oculis circumſpiciunt; vaſaq́; ſibi neceſsitatis (ſic enim appellant) in ipſis templis aſsignant. Sed nec per vrbium vicos & plateas vnquam tranſeunt, quin illis vbique delecta ſit ad libidinem mulier. Accipe exemplum iniurato crede. Lecta eſt ante paucos annos in tribunali Londinenſi ſchedula per quendam miniſtrum, iudici Regio, ſed per errorem porrecta, (aliam enim ad cauſam pertinentem offerre decreuerat, quam in eodem ſinu geſtabat) in ea cuidam mulieri narrabat, quàm ardenter in illam, dum concionaretur exarſerit;

quàm

quàm libenter oculos ad eius formam adiecerit.& id genus amores ſuos prædicabat,atque ad libidinem ſollicitabat.Huius autem laſciuiæ vehementer puduit Regiæ potentiæ adminiſtros, niſi quod ita iam peruulgata eſt miniſtrorum impudentia, vt nullus eſſe locus animaduerſionis videatur. Qui fit ergo,mi Actor,vt quàm tui ſimiles Euangelici in ſuis miniſtris modeſtiam & grauitatem requirunt, tu eam in Catholicis Sacerdotibus reprehendas! Si argumento eſt Ieſuitas ob vultus,& veſtis modeſtiam Sycophantas eſſe;tu,& Miniſtri veſtri, qui ſubcriſpo capillo,picturata manica,gladio ad latus,vultu,veſteq́ue vtimini penè muliebri, proſtituti pudoris homines cenſeamini neceſſe eſt.

Quòd eos in Dei Sanctorumq́ cultu imitari dicis ſuperbas,ſtultas,atque impudicas mulieres,quæ ſplendidius veſtiri volunt, quàm honeſtæ matronæ, & ea ratione oculos ſpectatorum in ſe conuertere, ac eorum cupiditates inflammare: Mome maledicentiſsime, putas te crepidam Veneris Praxitelianæ damnare? Si Deum amares,ſi maieſtatem diuini numinis & quotidiana in genus humanum beneficia cum animo tuo reputares, nullus vnquam tibi cultus, nullus ornatus, nullus ſplendor ad honorem Dei collatus, ſatis eſſe magnus videretur. Sed tua ſuperbia aſcendit ſemper. In cœlum enim os tuum ponis: Deum Patrum noſtrorum per latus Ieſuitarum reprehendis, qui tabernaculum byſsinum,veſtes purpureas,templum cedrinum,vaſa aurea,quadrangulum pręcioſo lapide diſtinctum; Sardio, Topazio, Smaragdo,

ragdo, Carbunculo parari ad honorem ſuum præcepit. Dauidis quoque autoritatem eleuas, qui ſibi laudi gloriæq́ duxit, quod decorem domus Dei dilexerit; & Paulo notam iniuſtam inuris, qui omnia in Eccleſia Dei fieri vult ordinatè.

Quòd Ieſuitas Gabaonitas vocas; Inſatiabilis eſt maledicendi cupiditas. Sed hîc quoque, crede mihi, cauſæ tuæ ſanguinem mittam. Nimis infans es in rebus Euangelicorum tuorum. Dicam ego tibi ex illorũ ſententia, qui ſunt veri Gabaonitæ; Lutherani & Caluiniani. Cum enim Trideiſtæ ſurrexiſſent, (quorum in patria noſtra Prothomagiſter Gregorius, Paulus Brzezinenſis Valentini Gentilis diſcipulus extitit) accuſareq́ Lutheranos ſimul & Caluinianos cœpiſſent, quòd quendam Deum Trinitatem colerent; quòd ὁμοούσιον adorarent, quòd perſonas in Deo, naturas, ſubſtantias, hypoſtaſes, proceſsiones & emanationes præter Scripturam & contra Scripturam fingerent; illi verò ipſa nomina his ipſis verbis ſcripta, oſtendere accuſatoribus ſuis in Scripturis Canonicis non poſſent; ad Patres, Cõcilia, antiquitatem, vniuerſitatem, receptum in omni Eccleſia ſenſum & conſenſum recurrebant, & illorum authoritate fidem Trinitatis defendebant. At Trideiſtæ; Vetuſti ſunt (dicebant) iſti panni, quos vos primi laceraſtis in aliis articulis fidei. Gabaonitarum ſunt iſti exoleti ſacci, vtreſque obſoleti, & lacerata iamdudum calceamenta.

Quod Germaniæ incendium: Antuerpiæ direptionem:

nem: Angliæ Reginam veneno & inſidiis petitam: Scotiæ Reginam indigniſſimo mortis genere ſublatam Ieſuitis tribuis; quaſi omnib⁹ in locis motus excitauerint, claſſicumq́; cecinerint: Tua ſunt hæc, mi adoleſcens, non veritatis verba. Sed ſoluam & hoc. Graue eſt debere cui nolis. Accipe; Germaniam Lutherus & Pacimontanus perturbauit: Galliam Caluinus & Beza, Flandriam Spangenbergius, Angliam Martyr & Bucerus, Scotiam Buchananus, Tranſyluaniam Blandrata, Poloniam Stancarus & Sarnicius. Si iſti Ieſuitæ fuerunt & non Ieſuitarum hoſtes, & perſecutores teterrimi; hoc primum erit in omni tua actione verùm verbum, quod dixiſti. Ferendo, non inferendo iniurias iſta Regna peruaſerunt Ieſuitæ. nec ſolum eam vim timuerunt nunquam, quæ ad corpus vitamq́; peruenit; ſed nec eam quæ periculo mortis iniecto, animum formidine perterritum loco ſæpè, & certo de ſtatu dimouet. Non eos, crede mihi, rotæ veſtræ, non radij, non vngulæ, non rotabula, non lebetes, non cataſtæ, non catapultæ, non frixoria, non digitoria, non pugillaria, non manus ferreæ, non ſubulæ, non ſuccenſoria, non ollæ æneæ, non ſartago, non cruces, non ſcorpiones, non gladij, non equulei, non mille crudelitatis & acerbitatis genera (nil enim in veſtra perſecutione defuit, quod vel auribus, vel oculis poſſet terrorem incutere, quæ in theatro crudelitatum veſtrarum, liber Antuerpienſis oſtendit) retardare potuerunt, quo minùs in obſeruatione fixi conſilij perdurarent, Deiq́; vobis annnunciarent voluntatem. Et tamen vobis

vim

vim fieri vociferamini, cùm vbique ita eos enecatis, non odij ſolùm, ſed etiam ludibrij cauſa, vt & ſpatium crucibus deeſſe, & corporibus cruces videantur. Crocodyli ſunt iſtæ lachrymæ. Tollat te, qui non nouit.

Progrederis longius, *& ſapientiſſimum ac fortiſſimum Regem Stephanum iiſdem Gabaonitarum* (Ieſuitas intelligis) *procellis & fluctibus ita abreptũ vociferaris, vt niſi poſtea conſilium & moderationem adhibuiſſet, cum Riga nobis & Rege Suetiæ, aut certè Daniæ bellum fuiſſet ſuſceptum.*

Aiacem te mente motum dixeram, futurum putans vt odium tuum in vniuerſam Chriſti Eccleſiam ſolis Ieſuitis flagellandis exſaturares; nunc te vocare ad pileum video etiam Reges. Fortè, ſicut Aiax inter Græcos arietem vt Vlyſſem; ſic tu inter orthodoxos, Regem tibi Stephanum, vt magni gregis ducem, calumniis & contumeliis vexandum ſuſcepiſti. Quo nomine vereor qui te non amauerit, ne lutulentum ſuem: qui etiam oderit, ne Cerberum tricipitem putet. Durum quod dolet vt non doleat. ita tibi libet, cum omni mortalium genere volutari, ita volupe eſt ad omnia adlatrare. quamuis non eſt hic latratus; ſed morſus. Non queo diutius linguæ tuæ procacitatem tolerare. Ipſe quoque

Iupiter, linguæ petulantis odit
Glorias.

Quamobrem vt Homerus loquitur;

Μοί δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν:
εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μένος δ' αἴθωνι σιδήρῳ.

Tibi

Tibi ego contrarius vado & ſi igni manus ſimiles eſſet:
Si igni manus ſimiles eſſent, robur autē ardenti ferro.

Tu furiis abreptus: tu fluctibus obrutus: tu procellis implicatus: tu Megæræ facibus accenſus: tu Cacodæmonis audacia armatus, audes notam incogitantis minimeq́ meditati conſilij ei Regi affingere, cui orbis vniuerſus iſto noſtro ſeculo primas ſapientiæ & fortitudinis partes tribuit? Audi Socolouium eius Academiæ, pro qua te pugnare ſimulas, olim alumnum & profeſſorem; nunc vniuerſæ patriæ præcipuum ornamentum, de Rege Stephano quaſi omnium ore loquentem. Fuit ille in Eccleſia Dei pluſquam ſacerdos: in Repub. pluſquam Rex: in exercitu pluſquam Imperator: in acie pluſquam miles: in iudicio pluſquam Iuriſconſultus: in dicendis ſententiis, pluſquam Senator: in aduerſis ferendis, pluſquam vir: in publica tuenda libertate pluſquam ciuis: in amicitiis colendis pluſquam amicus: in conuictu, pluſquam familiaris: in venatione pluſquam Leo. Si ſacerdotem procellis abreptum, ſi Regem fluctibus oppreſſum, ſi Imperatorem timidum, ſi Senatorem, conſilij inopem, ſi virum viribus carentem, Regem Stephanum putas; non contendam cum tua pertinacia. Faciliùs enim te, quiſquis ſapit, à dæmone obſeſſum iudicabit, quam Regem Stephanum, manu & conſilio fortem negabit. Vtinam autem in animos minus obſtinatos optimi Regis conatus incidiſſent. Rebellionis periculum denuncias, ſi ſedem Ieſuitæ Rigæ fixiſſent. Sed quid quæſo te? Ieſuitæ Gedani fuerunt, cùm

Euangelici arma parricidialia in illum ipſum Regem & Dominum ſuum cœperunt? Quis ad eos Ieſuita, quis Monachus facem in ciuitatem intulit? Quis Epiſcopus ad rebellionem armauit? Id quidem tu non ſolum de ſacerdote, ſed ne de vllo Catholico homine affirmare poteris, etiamſi ſis impudentiſsimus. Euangelici fuerunt & qui ſuaſerunt, & qui bellum ſuſceperunt. Nec enim fieri poteſt, VT DEO REBELLES, REGI SINT FIDELES. Aiunt Hoſium Cardinalem ſæpè dicere ſolitum: Qui non eſt Papiſta, non eſt Regiſta. De hæreticis dixit olim Martianus, non de Catholicis, quòd malè parent Regibus ſuis. Catholici Petro præceptore, & bonis obedire conſueuerunt & diſcolis. illorum bonitate ad conſolationem vtuntur; iſtorum peruerſitate ad probationem: pro vtriſque Deum deprecantur. Quis Ieſuita Albertum in Pruſsia Principem in Regem Sigiſmundum primum armauit? Quis Archiepiſcopum Rigenſem in Sigiſmundum ſecundum incendit? Nonnè Euangelici Magiſtri & miniſtri? Quis turbas Derpati ſuſcitauit? Quis Moſcos ad illius obſidionem, atque ad totius Liuoniæ vaſtationem è propriis ſedibus exciuit? Nonnè VVittembergenſis ille pellio ſcelerati Magiſtri Lutheri peſsimus diſcipulus? Non Ieſuitarum illa ſunt; ſed Euangelicorum epiphonemata: Euangelium ſitit ſanguinem. Et illud; Venit tempus, cùm ſacrificium Deo placatum fiet, ex capitibus Monachorum bibere. Addam aliquid de Scotia. Miniſtri fuerunt Hæretici, non Ieſuitæ Catholici, qui Regem & Reginam domi conſilio; foris omnibus caſtris & armis oppu-

oppugnarunt, qui publicè decretis eorum in foro Edenburgenſi reſtiterunt. Vis nomina ædam? Robertus Pontus, & Gualterus Bacanquelus à Iacobo Lauſonio irritati. Miniſtri fuerunt in Flandria toti terrarum orbi conſpiciendi, qui legitimæ poteſtati reſiſtendum docuerunt. Miniſtri in Gallia, qui in cœdem Regis & Reginæ ſicariorum manus armauerunt & audaciam aluerunt. Scis quid factum de Riga, deq́ Dantiſco fuiſſet, ſi quid ibi Ieſuitæ potuiſſent? Non ex triente aut quincunce; ſed Regio ſuo iure Rex in eos vteretur. Non ex ſemiſſe vel dodrante, ſed ex aſſe ciuitates illas poſsideremus.

Quòd tumultus Vilnenſes, perturbationumq́ procellas, & ciuium atque nobilium concurſum ad prælium committendum, à Ieſuitis ſuſcitatas memoras;

Hoc nemo alius Deum timens dixit vnquam, præter te. Sed video quid velles. Euangelicis in Catholicos graſſandi ſæuiendiq́ liberam poteſtatem; Catholicis ne proprij quidem tuendi capitis facultatem relictam velles.

Ais deinde: *Conſpiratione facta, cuius Ieſuitæ autores atque duces extiterunt, magna vi atque impetu in eam domum irruunt* (Catholici) *quæ vna in tota vrbe monumentum antiquitatis extat Lutheranis cõceſſa, Rege atq́ omnibus Senatoribus approbantibus.*

ἀτρείδη μὴ ψεύδε, ἐπιςάμενος σάφα εἰπεῖν.

Atride (Homericum eſt) *ne mentiaris cùm poßis vera dicere.*

O indolem impuriſsimam, (Modeſtè, non vt meritus es ago tecum adoleſcens. Nam ſi tibi

 tuiq́

cuiq́ ſimilibus Euangelicis iraſcendum eſſet, non iraſcendum, ſed inſaniendum eſſet) vt animum fartum calumniis exonerare cupis ? vt mentem mendaciis prægnantem excutere ? Equidem ita promptus & acutus es, ad omnes calumnias omnibus veſtigiis perſequendas, vt abs te nil aliud expectemus, quàm vt affirmes Ieſuitas in paradyſo ſerpenti perſuaſiſſe, vt Euam ſeduceret; aut Pilato authores extitiſſe, Chriſtum vt in Crucem ageret. Quæ eſt per Deum hæc tanta calumniandi libido ? Quæ lacerandæ famæ cupiditas ? quod intorquendarum calumniarum deſiderium ? Iam vereor, ne & Græcis adfuiſſe dicas Ieſuitas, cùm Helenam raperent. Nimium ſapis Monocule. Nimium ſapere, nimium malum eſt. Si bonus patriæ tuæ ciuis eſſes; pacis amans & quietis, Reipub. vulnera non refricares. Optima enim ciuilis belli defenſio, obliuio eſt. Nemo catus furorem illum populi, nemo vim illatã, nemo flammas immiſſas probauit legum & Regum vinculis ac legitimi Magiſtratus autoritate cohiberi illa veſtra audacia debuit, qua vobis fas iusq́ eſſe voluiſtis, ipſius Regni ſtatutis prohibita conuenticula agere, templum contra templum, altare contra altare, cathedram falſitatis contra cathedram veritatis erigere. Quam pœnam vobis nouatoribus Regni ſtatuta irrogant, iam diximus. Extat illa ſancta confœderatio Corczinenſis, in qua ſeſe Rex & Senatus & vniuerſa Nobilitas obſtringit, contra talem, ſiue tales inſurgere ad eorum deſtructionem, qui errores hæreticales in Regno fouere aut manu tenere cuperent. Sed hoc iam ante

dictum

dictum eſt. Si Rex, ſi Senatus, ſi Equites ad iſtorum deſtructionem inſurrexiſſent; plebs non inſurrexiſſet. Sed ſacerdotum eſt Dei aperire myſteria. Voluit hîc quoque Dominus infirma mundi eligere, vt confundat fortia. Voluit ex ore infantium & lactentium laudem ſuam perficere. qui ſi & ipſi tacuiſſent, lapides locuti fuiſſent, aut ſuo ſe quiſque loco & ordine mouiſſet. Sic Dauidi à cæde Goliati reuertenti, non equitum turmæ, ſed muliercularum agmina occurrerunt gratulantium & acclamantium; Saul occidit mille, & Dauid decem millia. Sic Hieroſolymam ingredienti Chriſto, non Principes Sacerdotum, non Scribæ & Phariſæi, ſed pueri Hebræorum occinebant in via; Oſanna filio Dauid: Benedictus qui venit in nomine Domini. Sed non eſt huius tempus ſermonis, nec tu diuina potes per ætatis tyrocinium, mente & animo percipere myſteria. Non proiiciam margaritas ante porcos. Tua hæc eſſe aio, non veritatis verba, iſtiuſmodi fulmina à Ieſuitico eſſe nomine profecta. Sed in eo quoque vehementer erras, quòd nulla vnquam ante aduentum Ieſuitarum, talia pericula ciuibus noſtris acciderint. Infantem te dixi; nunc in patria *hoſpitem* & peregrinum affirmo. Nam ſi ætates & tempora diligenti ſtudio perſecutus *fuiſſes*, quod dicis non diceres. Vbi gentium fuerunt Ieſuitæ, cùm Academiæ Cracouienſis ſtudioſi, in Lutheranorum cuneos, in Ducali domo, vt vocant, Deum blaſphemantes irruerunt: cùm extincti Hæretici cadauer ad ſepulturam deportati excuſſerunt: cùm Arrianorum Synagogam vexauerunt, li-

broſimpios diripuerunt: cùm Euangelicorum cadauera exhumata eſcam volatilibus cœli obiecerunt. Hîc profectò eſſe effugium inuenies nullum, quàm vt ipſos Academiæ Cracouienſis Profeſſores flabella ſeditionum appelles, & earum, quas ego commemoro, tu ignorabas, turbarum & ſeditionum incentores. Sed ego te docebo adoleſcens: Neminem eſſe tibi putes amicum, cui tu non es. Vos autem Euangelici cùm ſitis omnibus erroribus amici, non poteſtis non eſſe niſi ſolis non errantibus inimici. Miror profectò, ne etiã vngues à natura Leoni datos gaudeatis, vt offendant: manus homini attributas doleatis, vt defendant. Sed nouum non eſt Euangelicis, rerum & naturarum ordinem peruertere.

Arma ad extremum irritas, claſsicumq́ue canis, cùm ais; *Erant quoque maiores noſtri Catholici, & tamen arma contra illos Ieſuitas Cruciferos ſumpſerant, & eos omni ratione perſequendos exiſtimabant, ſummo Pontifice repugnante, & eius Legatis reſiſtentibus.*

Iam te video Veritas. iam, vox & ratio, & ipſa deficit oratio. Arma expedis, quando deſunt argumenta. Pacem ſuades, bellum moliris. Altera manu panem; altera tenes lapidem. Id ſcilicet ſolenne eſt Euangelicis hippocentauris, cùm ratione deſtituuntur, acre ferrum ſtringere, vel potius omiſſa ratione, manum armis admouere. At tu *μυρμηκίας δεκὶ περῶς λεὼν βρυχων*. Formica ſanè es, rugias licet vt leo. Narro tibi non fore vobis difficile non repugnantes vincere: Arma Ieſuita-

Ieſuitarum ſpiritualia ſunt, non carnalia. Hoc tamen moneo. Faciliùs fore Ieſuitas perdere quàm vincere. Sed quam tantam acerbitatis cauſam præbuerunt? *Quia,* inquis, *maiores noſtri arma in Cruciferos ſumpſerant, & exiguum ſit diſcrimen inter Cruciferos & Ieſuitas: inter Crucem & Ieſum. Crux enim & Ieſus, eandem propemodum vim habent pietatis & modeſtæ religionis.*

Sanuſné es? Vigilaſné? Mimíne, an Oratoris perſonam ſuſtines? Ludibundus, vt video, de ſanguine ciuium decernis, plane Syllano more; vel ſicut olim Herodias, in conuiuio petens caput Ioannis Baptiſtæ. Arma in Cruciferos maiores noſtri ſumpſerunt: Quia ſcilicet Cruciferi maiores noſtros armis appetiuerunt, caſtris oppugnarunt, vrbes exciderunt. agros depopulati ſunt, nec ipſos vnquam Reges noſtros, pace & ocio frui permiſerunt. Id ſi faciunt Ieſuitæ, ad belli me ſocietatem, pro patrię ſalute adiungam: ſigna ſi voles præferam, calonis etiam munere & officio defungi non dubitabo, dum à ciuium ceruicibus extrema pericula depellantur.

De Hiſpanica Monarchia, de Religionis cuſtodia, de Regis Catholici crudelitate (ſic enim tibi libet blaterare) *de miſera hominum illorum conditione, quæ ais*; Tu, vt video, ſcapularum agis confidentia. Moneo te vt caueas, ne Cantaber aliquis audiat, & perticam quærat. Poſtquam tuæ ſcapulæ virgarum vim virtutemq́ contempſerunt, libenter illi relinquam refutandi, ſtringendiq́ tui negotium. Iniquum puto aliis vacare bellis, cùm pa-

tria vaſtatur. Te verò valdè miſerum ſtatuo, cùm re,tum hoc ipſo; quòd non ſentis quàm miſer ſis. Si Catholicus eſſes; & Regis Catholici zelum probares, & Inquiſitionis neceſsitatem intelligeres, & ſubditorum obedientiam, fœlicitatem potius, quàm miſeram vitæ conditionem vocares. Felix enim (ait Auguſtinus) neceſsitas eſt, quæ compellit ad meliora. Sed te ita longè abripit furoris tui & iracundiæ impetus, vt cùm verum gloriæ iter non teneas, Catholicorum Regum & Principum dignitatem & maieſtatem, probris & conuitiis vexare glorioſum putes. At nihil profectò aliud aſſequeris, quàm vt qui hæc tua legerint, audiuerint, cognouerint; hominem te exiſtiment improbum, conuitiatorem, maledicum, & vt impurum detractorem deteſtentur; non virtute & rebus geſtis, ſed ſola linguæ petulantia, mentiendi libidine, & dicacitate ſcurra digna, laudem & nomen quærentem. Sed ſi Hiſpanos improbas, quòd Chriſto & Regi fidem ſeruent, quòd obſequentes & morigeri viuant; Gallos certè & Flandros probabis, bella ex bellis ſerentes, quibus ſemper contentio grata, πολεμοί τε μαχαί τε, bellaq; pugnæq;, vt ait Homerus. Sed à minis accedis ad verbera, machinasq; muris admoues: & velut ad feſtorum quandam ſolennitatem, ſic accedis ad prælia. Equidem ludere te paulò ante dixeram; nunc, video, decretum eſt omnia adiicere vaſtitati.

Ais enim: *Video vos tantis ſumptibus, tam firma palatia, præſidia & propugnacula erigere; quæ vos Mona-*

Monaſteria appellatis, quæ ſi verè vt ſunt nominari debeant, Domicilia ſcelerum omnium atque receptacula appellari poßint. Tu tuam affirmationem pro fide veritatis haberi vis; ego impotentis animi argumenta, imò cubilia immortalis odij ſtatuo. Domakus es (vt patriæ noſtræ verbum habet) procacißime Adoleſcens. Latinam enim & vrbanam appellationem, barbara tua & inurbana, inſolens & inhumana actio non meretur.

Poſnanienſem tu domum, arcem munitißimam putas. Iaroſlauienſe & Lublinenſe ædificium eiuſmodi munitionem, tantorumq́ præſidiorum arces appellas, vt non ſcholaſticos docere, aut mulierculrum peccata cognoſcere, ſed bellum gerere velle videatur. Tu quidem certamen ſuſcepiſſe videris, vt in ſingulis periodis impudentißimo impudentior videaris; atque ita nequitiam vt virtutem oſtendere contendis. Quid diceres? quæ verborum fulmina non mitteres? ſi Olomucenſe Collegium, ſi Auguſtanum, ſi Romanum, ſi Hiſpanica, ſi Luſitanica Collegia, ſi Goanas & Mexicanas domos inſpexiſſes. Non illi præſidia, non propugnacula erigunt recipiendis hoſtibus idonea; (proditio enim & dubia fides quorum eſſe propria conſueuit, iam oſtenſum eſt) ſed domicilia parant ad eas quas profitentur litteras accomodata, & iis quos erudiendos ſuſcipiunt, nobilißimis adoleſcentibus conſentanea, ad temporis diuturnitatem firma, & ſtabilia, & ad ignis & incendij pericula fugienda, lateritia. Non enim in illis heri, quod aiunt, & nudius tertius natas fides docent,

aut ſaltem diuturna domicilia ſtatuenda; qualia ſtatuerunt maiores noſtri, optimi & ſapientiſsimi viri, quoties Templa, Collegia, Monaſteria, Cœnobia, Xenodochia, & id genus pietatis & neceſsitatis domicilia à fundamentis erexerunt. quibus tu profectò, non bonam gratiam habes, ſi piam eorum æmulationem repræhendis, qui maiorum zelum & exemplum imitantur. Te moneo vt memineris, quam ſis inſolentis dicti tui rationem allaturus, cùm te Nobiliſsimi Equites Lublinenſis Collegij autores; Macieiouij, Zebrzidouij, Tenczinij, apud fuſtitudinas, & ferricrepidinas inſulas ad virgas & laqueos poſtulabunt, aut adaſsint ad ſuſpendium.

Quod verò illa ipſa quæ ædificant Collegia, & Monaſteria(tu Palatia & ꝓpugnacula vocas)*domicilia ſcelerum omnium atq; flagitiorum receptacula appellas*;

Quid iam faciam tibi; vel quid non
Faciam! (ait noſter Poëta Leopolienſis Simonides)

Ægrotem potius quàm ægrotos
Curem? ſimplicior enim hæc labes.
Doleas ſi ægrotes; ſi ægroto adſis
Et menti dolor & manibus labor.

Collegia Ieſuitarum ſcelerum ſunt domicilia? Collegia Ieſuitarũm ſunt flagitiorum receptacula? Cinæde calamiſtrate; frons meretricis facta eſt tibi: (Malo crudelis in animaduertendo; quàm in prætermittendo diſſolutus videri) ne in tam quidem aperta & manifeſta calumnia potuiſti erubeſcere? Meritò te viperarum progeniem

niem appellabo, ingratam in parentes, & benefacta malefactis rependentem. Os impudẽs, non es mentitus hominibus, ſed Deo, qui in his domibus & Collegiis piè colitur. Poſſunt ne eſſe Domicilia ſcelerum, vbi quotidianis precibus numen diuinum placatur, vbi lachrymæ funduntur, vbi ieiunia exercentur, vbi cilicia, vbi flagella, vbi humi cubationes, vbi meditationes, vbi lectiones, vbi conciones, vbi confeſsiones, vbi ſacræ Euchariſtiæ quotidianæ fiunt diſtributiones? Poſſunt ne eſſe flagitiorum receptacula, vbi in horas prope ſingulas fiunt conſcientiarum examina, vbi ſilentij cuſtodia, vbi temporis parſimonia, vbi verbum ocioſum exulat; ſed omnia pietas, humilitas, & manſuetudo, ac ſuper omnia timor Domini occupat. Si cupiditatum carnificinam, ſi flagitiorum peſtem, ſi frenum furoris, ſi iuuentutis cippos, ſi mortem cupiditatum & laſciuiarum omnium, Ieſuitarum domos dixiſſes; parũ dixiſſes. Si itaque calumniarum artifex, ſi mendaciorum architectus, ſi conuitiorum faber, ſi totius pietatis & modeſtiæ hoſtis teterrimus vocari non vis; æde ſcelerum & flagititiorum exempla, profer autorum nomina, nota loca, ſigna tempora. Id quidem ſat ſcio tu præſtare nunquam poteris, vnde conſequens eſt, vt omnium ab omnibus mendaciorum & calũmniarum pater, mater, frater, faber, ſator, artifex & opifex habearis. Equidem dubito ne tu fueris illius fabulæ Protomagiſter, quæ Poloniam vniuerſam & ipſam etiam Germaniam peruagata eſt; captos fuiſſe Cracouiæ Ieſuitas in crimine peſsimo, & in medio foro igne

emen-

emendatos, optimi & ſapientiſsimi Regis Stephani imperio. At fabula citò in ſpongiam incubuit, & conficta criminatio apparuit. Extant ea de re impreſſæ Archiepiſcopi Moguntini ad Stephanum Regem litteræ, & eius reſponſum.

Quòd ais; *Ieſuitas Hiſpano Regi diuinos cultus tribuere, præſertim ſi eo accedat Papæ autoritas*; falſum eſt, neque tu id à quoquam vnquam vſquam fictum neque pictum, neque ſcriptum oſtendes. Sciunt Ieſuitæ & in omnibus ſcholis ſuis docent, eſſe quendam Deo ſoli debitum cultum, quem latriam Græci vocant, & alium qui mortalibus quoque ſine diuini numinis offenſione tribuitur, quem δουλείαν appellant. Huius generis cultum Regi ſuo tanquam præcellenti tribuunt, vt illud quod Apoſtolus præcipit impleāt: Deum timete, Regem honorificate. &; cui honorem, honorem; cui tributum, tributum. Sed Eccleſiæ myſteria, factaque Dei narrare auribus indignis horreſco. At quàm tibi volupe eſt, Principibus Chriſtianis allatrare; omnes ex omni parte carpere, mordere, ſugillare, quod furentis & rabioſi Cerberi eſſe proprium diximus. Papáne ſuam autoritatem adhibebit, vt diuini cultus Hiſpaniarum Regi tribuantur? At ille ne ſibi quidem iſtiuſmodi honores debitos putat; ſed Deo ſoli tribuendos iudicat. Auguſtinus certè proprium ac ſoli Deo debitum cultum vocat SACRIFICIVM, adeò vt qui vnquam Principes ſibi ſacrificare iuſſerunt, per hoc ſe Deos haberi voluerunt. Si oſtenderis itaque, quis vnquam non dico Ieſuitarum, ſed qui vnquam

fuerunt

fuerunt mortalium, qui vel Papæ vel Regi Hiſpano ſacrificauit; te à veritate contra falſitatem ſtare pronunciabo. Quòd multa in hoc genere præteris, bene facis. Te labore, me moleſtia leuas. Non ita, crede mihi, ſcribis, vt timeamus ne deſinas. Nil enim aliud agis, quàm loquens laceras diem.

Admones deinde Senatores, *vt meminerint, Hiſpaniarum Regem non longo à nobis interuallo eſſe remotum, Antuerpiam à Dantiſco ſex dierum itinere abeſſe, ficus ex hoſtico recentes importari, & Hiſpanica poma maioribus noſtris incognita, cæteraſq; Hiſpanicas & Italicas delicias in promptu haberi.* Certè tu non exiſtimaſti probare te poſſe, tui ſimilibus quòd eſſes hoſtis Eccleſiæ Catholicæ, niſi Regi quoq; Catholico eſſes inimicus. Rectè dixit quidam; Euangelicorum ſectam non odiſſem, niſi tàm turpes animos in quibus habitaret, eligeret.

Amator patriæ, vindex libertatis, cuſtos legum, ſpes vnica Reipub. quàm tibi volupe eſt, non ſolùm Ieſuitas, ſed omnes etiam Reges & Leges, omnia in vniuerſum Regna & Prouincias, dente canino lacerare? Tu quidem videri vis, quaſi ſaluam Rempub. cupias: ego verò amiſſam puto, cùm vulneribus ſuis, tum his conſiliis & medicamentis, quæ iſto tuo zelo pietatequé parantur. Vtinam non maius eſſet patriæ noſtræ periculum à tuis Euangelicis Regum & legum euerſoribus, qui flammas omnibus imperiis quoquo ſe vertunt inferunt, ima ſummis paria faciunt, & tantò nocent efficaciùs, quantò licen-

licentiùs. & liberiùs per omnes Reipub. partes peruagantur. Scit infœlix Gallia, experta eſt Flandria: tota ab iſtis euerſa iacet Anglia. Sed cur Turcas & Scytas præteris? An ab illorum potentia nullum periculum pertimeſcendum putas? An vnus ex illis es, qui cum barbarorum illa colluuie fœderis ſocietatem contra capita Chriſtianorum inierunt? aut fortè Bizantij in illius comitatu fuiſti, qui Baſſæ perſuadere conatus eſt, Euangelicorum fidem non maximo interuallo à Turcico Alcorano diſsidere, eorumq́; eſſe caſtris & armis muniendam? Non te latere poteſt, Euangelicos fuiſſe, qui in Comitiis quæ prætereo particularibus, contributionem ad bellum Turcicum conferendam negauerunt, ne quid contra ſociorum & confœderatorum fidem facerent. Iam autem oſtenſum à nobis eſt, quanta ſit fidei, religionisq́; inter Euangelicos & Alcoranicos conſenſio. Verum profectò dixit, qui vos Turcarum præcurſores, ſeu anteambulones appellauit.

Carpis deinde *quendam plenis velis in Suetiam properantem: alium ſexaginta milliaria tribus diebus emetientem. Accuſas etiam pacificationem ſibi non traditam ſumentem.* Id quidem tu tanta confidentia exaggeras, vt imperitorum inſcitiam tua cauillatione decipias, tibiq́; perſuades ex his tuis laqueis non euaſuros Ieſuitas, etiamſi pennas ſumerent. At nō eſt difficile diuinare quos intelligas. Sed tu profectò nondum videris eſſe aſſecutus, vel Obedientiæ vim, vel quantam in rebus gerendis habeat vtilitatem celeritas. Tibi enim

diei

dici fortaſſe breuitas conuiuiis; noctis longitudo ſtupris,& flagitiis conteritur. Neſcis Bernardum ſanctiſsimum, cœcam obedientiam à religioſis viris requirere,ne curioſiùs rimentur cùm mittuntur,quæ ſint locorum interualla;alterum an iſtum quem nouimus orbem adire ſit neceſſe, Alpes ſuperare, an Oceanum emetiri, ſiluas an flumina præteruehi. Fideles ſint an infideles: Chriſtiani an Pagani: Schiſmatici an Hæretici, ad quos eundum eſt populi. Quò vocat periclitantis ſalus, quò vrget Chriſtiana charitas, quò Reipub. neceſsitas impellit, quocunque mittit legitimæ poteſtatis autoritas, infracto eunt animo, nec piratas, nec prædones, nec vrſos, nec leones occurrentes pertimeſcunt. Si tibi ſcelus; ſi vitium eſt Obedientia;ſi diligentia,ſi celeritas, ſi robur animi, ſi periculorum contemptio; non contendam cum tua pertinacia. Bachæ Bachanti ſi velis aduerſarier, (ait ille) ex inſana inſaniorem facies. Profectò ſi tu vnquam rectè obedire didiciſſes, ſi proximi commodis & vtilitatibus mouerêre; meliùs nunc poſſes his cupiditatibus imperare, quæ te tranſuerſum agunt, deq; ſtatu mentis dimouent,vt virtutem,vitium;obedientiam,infamiam;celeritatem, leuitatem putes.

Illud verò quod addis quendam ſibi non traditam pacificationem ſumpſiſſe;calumnia eſt. Extant mittentis & præcipientis litteræ, poſſunt codicilli proferri,obſignatæ tabulæ oſtendentur, ſi pertinax eſſe perſeueraueris.

De libello contumeliis & maledictis in gentem noſtram pleno;Tu ais;Ego nego.Tu te non explicas,

ego

ego non aſſequor quid reprehendas, nec ex quo te errore eruam. Scio magnam à Ieſuitis adhiberi cautionem in libris ædendis, & quicquid in lucem proferendum eſt, per manus intelligentiſsimorum hominum, qui iudicij maturitate excellunt peruagari, omniumq́ ponderum examine ad libram reuocari conſueuiſſe. Sed ſi pateris me diuinare quid intelligas, Volani tu fortaſſe Zuinglio Caluiniſticæ ſucciplenæ cœnæ ſtructoris & pharmacopolæ Lituanici libellum contra Euchariſtam editum intelligis; quem cùm inter Nobiles ad bellum Moſcicum coëuntes ſpargeret, zelantiſsimus Rex Stephanus, audaciam autoris deteſtatus, in familiari ſermone cum eo, quem non nominas doctiſsimo zelantiſsimoq́ ſacerdote, cupere ſe oſtendit, vt breui libello, quinam eſſet eius, de qua agebatur, controuerſiæ ſtatus oſtenderet, & antidotum ſparſo veneno obiiceret. id quod ſine mora factum. Reſponſum Rex optimus approbauit; tu contumeliis & maledictis plenum aſſeris. Sed alia in hoc genere inferius perſequemur.

Quòd delicatè & ſuauiter viuant: magnos ſibi deberi honores exiſtiment: Magnifici appellari cupiant: omnibus artibus multa prædia colligant, & oppida exigant: Regni Senatores opibus ſuperent: eosq́ non tantum contemnere, verum iam ad cædem quoſdam & animo & oculis ſuis & libellis deſignare incipiant;

Ne mihi, ne quæſo hac in
Turba, exſenſos ſermones ſere;
Qui te mentis captum infament.

Magna

Magna certè eſt hæc mendaciorum farrago. Adoleſcentia tua libidinoſa,& intemperans hæc te venena cogit fundere, & certè qui ſemel fines modeſtiæ eſt prætergreſſus,eum gnauiter eſſe oportet impudentem. Ad ſingula breuiſsimè reſpondebo,& ea erit, crede mihi,ex omni æternitate fluens veritas. Si menſas eorum aliquando, ſi contubernia,ſi victus rationem oculis ipſe tuis inſpexiſſes; aliter ſentires. Delicias illi,voluptateſqúe, vt maleficia vitant. Corpus abſtergere mundiciis, probro ducunt. Amictus cultuſq; corporis, omnibus in vniuerſum par eſt; eum verò non mutant, niſi vſu longo vetuſtateqúe conſumptum.Ad cœnaculum tanquam ad templum conueniunt, vbi guſtare quicquam fas cuiquam non eſt,niſi prius oratione expientur. Cum ſilentio autem reſidentibus, condimenti loco lectio ſacra recitatur, edendi verò potandiq; modus, non ſaturitate ſed neceſsitate definitur. Alimentis enim vtuntur vt medicamentis. Binis ad ſummum ternis ferculis famem frangunt.In fine refectionis vota repetunt. Noctis partem, quam tù Veneri & Libero deberi arbitraris, votis & orationibus tribuunt. Aſperiorem autem in victu, veſtitu, lectuloq; legem ordinariam propterea nullam ſtatuunt,vt omni hominum generi, ætati, naturæ, valetudini,tanquam quædam communis & æquabilis viuendi ratio ſit propoſita,obſeruatione facilis. Iracundię moderantur,indignationem cohibent;quod quis inter eos dixerit, iureiurando fortius habent, iuſiurandum verò, periurio deterius vitant.

tant. Mendacis condemnatum arbitrantur, cui ſine Deo non creditur. Qui cæteris præſunt, rem indignam Chriſti ſeruo arbitrantur, abuti viribus poteſtatis ad contumeliam ſubiectorum. Sed neque veſte, aut ambitioſo ornatu reliquis eminent. Deprehenſos in peccatis, & ſpe emendationis deſtitutos, à ſua congregatione repellunt. & qui fuerint ad eum modum reliquorum calculis condemnati, infœlicem vt plurimum vitam agunt, aut indigna morte conſumuntur. Id ſi putas ſuauiter delicateq́ue viuere; neſcio quo nomine luxum, quo diffluis, appellabis. Velles fortaſſe vt ſicut Bonzij Iapponenſium Deorum, ſacrificuli papyracea tunica tecti, cum deſcripta Amidæ vita ætatem agerent, aut vt Synarum Hoxiones Chiam calidam haurirent, vel, ſicut Braſilienſes, carbonibus ſubiectis in extenſa reti cubarent: vel, vt Deruiſæ Turcici, ſtigmata ſibi inurerent, aut acutis nouaculis corpus fruſtatim diſcinderent!

Ais: *Quòd magnos ſibi honores deberi exiſtiment, & Magnifici appellari cupiant.* Oſtende mihi Ieſuitam honoribus aut dignitate eminentem, Cardinalem, Epiſcopum, Abbatem, Canonicum, & id genus. Ego tibi oſtendam, leges eorum fixas, quibus ſibi ſcientes & volentes viam intercluſerunt ad omnes honorum & dignitatum gradus, etiam ſponte oblatos. De Magnifici titulo apparet te verſatum inter illos non fuiſſe. Patres & Fratres illi ſe inuicem & Socios non Magnificos appellant. Magnus enim cuique honor eſt integritas ſua.

Ais;

Ais; *Omnibus artibus multa prædia colligunt, opibus eminent.*

Ne tu Codrus omnium egentiſsimus videris, qui decem aut duodecim prædia,in tanta Regni vaſtitate à piis attributa, multa vocas: è quorum reditibus puto viuunt non minus perſonæ 350. Cur etiam Apoſtolos non accuſas, quòd precia poſſeſsionum ad pedes proiecta receperunt? Cur non eodem Apoſtolorum Principem condemnas crimine, quòd ob fraudatum precium, maritum morte mulctauit & coniugem? Quod præterea addis, quoſdam Senatores ad cœdem deſignaſſe animo & oculis; nondum te ita puto effrontem & impudentem, vt de cœde corporis intelligas. Si cœdem errorum,ſchiſmatum,hæreſum, nequitiæ & impuritatis intelligis; herbam trado,tecumq́ pronuncio,eos ad eiuſmodi cœdem non Senatores tantùm, ſed omnes in vniuerſum mortales deſignaſſe; vt erroribus omnibus extremam mortiferam plagam imponant;& omnis impietas ſempiternum interitum ſubeat. Sed in eo quoque toto, quod aiunt,cœlo erras, quòd putas nobiliſsimas Regni familias turpi ignominia notatas, quòd ex illis nonnulli malunt inter Monachos, vt ais, quàm inter Nobiles Patricios viuere. Quæ quæſo te res? quæ ſpes? qui animi motus ad hæc dicenda incitat? Nil vt video prætermittis, vt ineptiſsimus videare. Auxerunt illi ſuam familiæq́ ſuæ dignitatem, non minuerunt, cùm ſeſe in ſummi Regis obſequium tradiderunt. Quæſo te, Matthæus il-

lis ſuis opibus & illa ſua dignitate relicta Chriſto ſe adiungens, auxit ne an minuit dignitatem? Iozaphat regno relicto, vllam ne ignominiæ notam ſubiit? Vos appello Nobiliſsimi Equites Rozrázeuij, vos Varſeuicij, vos Viſocij, vos Koſtka, vos Melecij, vos Radziminij, vos Gavvronſcij, qui ſtudia veſtra ſoli Chriſto dedicaſtis, qui nomina veſtra inter Ieſuitas retuliſtis, mentem huic Equiti impetrate meliorem. Profectò is terrenos Reges, & Principes Deo omnipotenti præferendos putat, ita vt laudes & præmia conſequatur & familiam illuſtret, qui Regi; vituperium autem, ignominiam, turpitudinem ſubeat; qui Deo ſoli ſe addixerit. Caue ne tibi infamiæ actionem Nobiliſsimæ familiæ intentent, aut ad pœnam talionis (penè dixeram Tantali, quam ſat ſcio adoleſcentiæ tuæ futuram fuiſſe grauiſsimam) condemneris. Non erit tibi difficile, ob tua mendacia, conuitia, maledicta, infamiæ notam inurere, & ignobilem, ſi modo is es quem teipſum facis, pronunciare, & è Regni finibus ad exilium condemnare. nil enim te prorſus delectare videtur, quod aut per naturam fas ſit, aut per leges liceat. Sed ſpero, vt primùm per ætatem iudicium facere poteris, aliter ſenties.

Garris præterea cùm ais; *Sacerdotes ætate & morbo confectos, ſedibus ſuis eiectos: villas Parochorum ereptas: Nobiles exterminatos: opimas & fertiles Ruthenia partes inuaſas, viduas bona relinquere coactas, hæredes patrimonio priuatos, patriam violatam.*

Ad hæc tua tam craſſa mendacia præ dolore,

ocu-

oculum, crede mihi, lachryma perpluit. ita me piget pudetq́; ſtultitiæ temeritatisq́; tuæ.

Sed ſi hæc omnia quæ dicis, ita vt dicis, patrant & deſignant Ieſuitæ, cùm ita ſis in calumniis iaciendis intemperantiſsimus; puto non futurum te fuiſſe temperantiorem, in tàm multis & acerbis iniuriis à ſociorum capitibus depellēdis. Ferrum primus ſtringeres, clientelas cogeres, omnia in oppreſſores Ieſuitas armares. Paulò ante libellum editum dolebas, plenum contumeliarum in gentem noſtram, ex quo exterarum nationum homines exiſtimare poſsint, nullam in patria noſtra eſſe pietatem, nullam rationem, nullam virtutem, nullum ordinem. At quid teipſo eſſe poteſt in tuam patriam contumelioſius? in qua ais, vim viris, vim fœminis, vim viduis, vim pupillis, vim liberis, vim hæredibus, vim Parochis, vim Sacerdotibus ſine freno furoris inferri. Aliter res ipſa, aliter per Dei gratiam loquitur veritas. Mihi quidem iſtum concurſum plorantium, ac tempeſtatem publicarum querelarum videre nunquam licuit. Adeſt Rex Sereniſsimus Sigiſmundus Princeps, Deum timens, (maiorem Principis laudem non inuenio) innocentium omnium & viduarum & pupillorum, tutorum & Sacerdotum acerrimus defenſor. Adeſt ſapientiſsimus Senatus, fixa ſunt tribunalia, patent ſubſellia, libera ſunt iudicia, neque tamen in illis actiones vllæ de vi, & iniuria Ieſuitis intentatæ audiuntur, non leguntur, non videntur. Quæ te res purum putum calumniatorem & conuitiatorem conuincit, & patri-

am vniuerſam ea quam illi affingis nota liberat. Cur enim ſecures datæ? Cur excitata tribunalia? cur præſidet iudex? cur carcer ædificatus? cur tot ſupplicia in raptores & oppreſſores conſtituta? Aliter viri boni tibi diſsimiles, de ſtatu & conditione patriæ noſtræ loquuntur. Eſt in ea (ſit Dominus benedictus) iuſtitiæ locus: ſunt virtuti præmia propoſita: ſunt deſcriptæ ſceleribus pœnæ: eſt ſui Senatus ſimilis. In deliberationibus centum, in ſententiis vnum videres: ſtant fixæ maiorum noſtrorum leges: iudicum integritas incorrupta: diſtrahendarum controuerſiarum ratio expedita: libertas in dicendis ſententiis impunita: ſcelerum animaduerſio parata, verborum lenocinia ſuſpecta, ambitionis ſtudia languida, pecuniæ ſitis moderata, pactorum & conuentorum fides maxima: amicorum inter amicos conſenſio fidiſsima; inimicitiæ mortales, amicitiæ immortales, ſimultates remiſſæ; bona fide reditur in gratiam. Coniurationis, proditionis, veneni nomina prodigij loco ducuntur. Populi in vniuerſum natura fortes, armis nati, & ſimplicis veritatis amici. nec aliam ob rem fortaſſe infœlicitate digni, quàm quòd Euangelicorum progeniem, qua perturbantur ac modo non euertuntur omnia, in patriæ viſceribus tolerant. Niſi enim vos eſſetis Euangelici, qui patriæ pacem, Regni Maieſtatem, Regis authoritatem, iudicum integritatem audacia & impudentia veſtra perderetis; integra Deo, ſalua Eccleſiæ, tuta Reipub. eſſent omnia.

Ais deinde; *Stephanus Rex adiurauit ſe omni ratione pacem eſſe conſeruaturum inter eos, quorum in religione ſunt diſcrepantes ſententiæ. quamobrem igitur homines noui & peregrini in regnum noſtrum ſunt recepti?*

Equidem apparet multas te in Euangelicorum ſcholis ferulas contriuiſſe; ita omnes illorum partes perbibiſti, vt ſcurras omnes dicacitate tua ſuperare voluiſſe videaris. Iam de reliqua noſtra cogitatione cognoſce. Solenne eſt Euangelicis ex Scriptura non Scripturam; ex non Scriptura Scripturàm facere. Tu quas vis, quaſque libet leges in patria fixas eſſe vis, quas non libet, iugulas. Corczinenſem illam Confœderationem ſanctiſsimam, qua vos hæretici ad cœdem & deſtructionem poſtulamini, vt Macedonum caſtra refugis: & quicquid illud eſt, quod de pace religionis apud VVarſzauiam Interregni tempore ſcriptum eſt, ſanctùm eſſe iubes. At nos dicimus, illam quam vos Confœderationem vocatis, magis iratorum hominum ſtudia, quàm conſtans Senatus conſilium fuiſſe. An non audiuiſti, qui contra illam Orthodoxorum ſtrepitus, qui Eccleſiaſticorum fremitus, quæ Maſouiorum Catholiciſsimorum proteſtationes & denunciationes extiterunt? Vidimus in Comitiis Coronationis eius qui nobis fœliciſsimè imperat, Sigiſmundi tertij Regis potentiſsimi multorum Senatorum manus. Vidimus eorum Nunciorum, quos terreſtres vocamus, ex decem Regni Prouinciis ſeu Palatinatibus

ſubſcriptiones, quibus ſe pro antiquis patriæ legibus, contra Confœderationem illam nouam, Interregni tempore, ſublato metu poteſtatis, contra omnes leges, (ſic enim dicebant) & quaſi capta Republica, caſtris & armis tentatam, inciſam per vim, impoſitam per audaciam, nullo ſcriptam more, ſtare profitebantur. Sed patiare me hoc tempore in tuam ſententiam deſcendere. Si pax eſſe debet omnibus Luthericolis & Caluinicolis & Volanicolis, & Bieſagicolis, & Budneicolis, & aliis ſimilibus quos colitis idolis: cur pax eſſe non debet Chriſticolis Ieſuitis? Si patet acceſſus externis non hominibus, ſed hominum monſtris, Stancaris, Ochinis, Liſmaninis, Vigandis, Blandratis, Socinis, Ribaldis, & neſcio quibus Caluini & Bezæ Helueticis Synagoniſtis, quos ſe in patriam ſubmiſiſſe glorientur, quos certè non ſolùm religionis iudices, ſed nec ſocios ad epulas, nec hoſpites in domo habere quiſquam vellet, ſcelerum magnitudine, & conſcientia maleficiorum coopertos; cur non debuit patere viris optimis & doctiſsimis, Sonnierio Hiſpano, Arturo Anglo, Campano Italo, Roberto Scoto, Stephano Vngaro Societatis eius quam dilaudas (vituperari enim Catholicum ab Hæretico laus eſt) Sacerdotibus? Illi ſunt, crede mihi, non enim te fallo. ſic Chriſtum mihi in illa die propitium precor, non te fallo: Illi ſunt, non Ieſuitæ, qui quotidiana ſerunt diſcordiarum, bellorum ciuilium inter nos & contra nos ſemina. ita etiam viuunt, vt cuticulam ſuam curent, pecuniam colligant, quicquid

eſt

eſt pretioſi in alicuius equitis domo, illud ad ſe pertrahant, in fraude & ex fraude viuant. Cur inquam iſtæ in patriam receptæ ſunt peſtes? cur Confœderationis præſidio & tutela muniuntur? Ieſuitæ Othodoxi, Catholici, Papiſtæ violantur. Nimis tibi ſumis adoleſcens, oblitus es ætatis tuæ; intemperantiùs hac tua lingua abuteris & calamo, dum ad te putas legum interpretationem pertinere; vt ij quos tu voles, legis præſidio gaudeant, quos nolis & cenſoria tua virgula miniataq; cerula confixeris, non gaudeant. Nimis etiam ingratus es, iniuſtusq; ciuis, qui cùm te ſcias armorum pœnarumq; periculo liberatum, armatum tamen in reliquos ciues animum retines. Scis cui magnus ille Cromerus Confœderationem hanc ſimilem volebat; Dem Schmerwagen / (ſic enim loquebatur) hoc eſt, pici ſeu cuipiam pinguedini, qua curruum axes inunguntur. Quatuor ſcilicet rotæ, quatuor ſunt huius ſeculi præcipuæ ſectæ; Lutheriſtæ, Caluiniſtæ, Trideiſtæ, Anabaptiſtæ, quæ ſi Confœderationis lenitate inungantur, cito eo peruenient, vbi fiunt Atheiſtæ. Accipe exemplum quo olim hæreticorum veſtri ſimilium audacia ob impunitatem proceſsit. Res horrenda dictu; ſed expedit vobis audire, quod auditum non poſsitis non damnare. Narrat Epiphanius, Gnoſticos Hęreticos ante ſuam Synaxim, promiſcuos concubitus exercere conſueuiſſe liberorum tamen generationem vehementer auerſatos. Sed ſi pręter ſententiam accidiſſet, vt prægnans mulier efficeretur, detractum quacunque ratione ex vte-

 ro

ro fœtum, in mortario quodam piſtillo tundebant, & admixto melle & pipere & aliis quibuſdam aromatibus & vnguentis ad auertendam nauſeam, omnes fiebant participes contuſi pueri, atque ſic humanæ carnis eſu peracto, preces deinde fundebant ad Deum: & hoc perfectum Paſcha dicebant. Horruiſti, ſat ſcio, ſed eadem fuit & eſt vbique Hæreticorum rabies. conſtat ſibi omnibus in locis illorum impudentia. Si nihil eiuſmodi apud vos adhuc accidit, accidet niſi veſtra audacia legum ac pœnarum vinculis conſtringatur. O ſi videri poſſet oculis corporis hæc immanitas & crudelitas veſtra, qua corpus Chriſti myſticum, quod eſt Eccleſia, in mille minutiſsimas partes, auſi eſtis conſcindere; ipſi profectò miraremini, quomodo terra ſub pedibus veſtris aperiens os ſuum, vos & ſocios veſtros non deuorauerit; & eam immanitatem, quam in Chriſti corpus exercetis, longè ea maiorem & immaniorem cenſeretis, quam in corpus infantis admiſſam à Patribus veſtris Gnoſticis hæreticis audiuiſtis. Nũc ea leuiora putatis quæ Dei; grauiora hæc quæ diximus, quia mortales oculos offendunt. Sed quid vnquam non auſi ſunt hæretici? quid vos non audebitis Euangelici ſi modo licebit. verum non eſt huius tempus querelæ.

Optas patriæ pacem, Reipublicæ tranquillitatem. Hæretici tibi ſunt & Schiſmatici Eccleſiaſticorum ſanguine iam pridem ſaginati, proſcribendi, quocunque tandem nomine vocentur. qui dum in Regni viſceribus hærent, cùm erro-

rum

rum omnium ſunt amici, vt ante dictum eſt, non poſſunt eſſe niſi ſolis non errantibus, hoc eſt Catholicis Orthodoxis, & vt vos vocatis Papiſtis inimici. Vidit olim idipſum Sigiſmundus Auguſtus Rex ſapientiſsimus: Vidit etiam prudentiſsimus Regni Senatus: viderunt Prouinciarum & Nobilitatis Nuntij, in comitiis Parczouienſibus. Quamobrem etiam Decretum ſaluberrimum promulgauit, vt omnes externi & peregrini Euangelicorum Superintendentes & Miniſtri, Regno excedere cogerentur; quod ſi fuiſſet executioni demandatum, hæc quæ vidit mala patria chariſsima non vidiſſet. An tu illam legem mortuam putas? niſi quod valdè vereor, vt eſſe magna poſsit eius Senatus authoritas, in quo tanta luxuria adoleſcens, ſententiam capitis audet in viros bonos pronunciare, deq; bello & pace, deq; commodis & incommodis Reipub. ſtatuere, qui eum Regni ſtatum eſſe vellet in libertate, quem cæteri vix tolerarent in ſeruitute.

Progrederis longius, & ais; *Cur non retinetur authoritas Concilij illius ampliſſimi & ſacratiſſimi Lateranenſis, quod vetuit, ne in poſterum noua aliqua Monachorum familia à quoquam inſtituatur?*

Tu quidem iſtò loco acutus videri velles, & aliquid tandem cum authoritate dicere. Sed interim verum eſt, quod oculis tuis nil lætius poſſit occurrere, quàm Ieſuitarum ruinæ. Omnia colligis, in omnia te vertis, arma ab aduerſariis petere non erubeſcis, vt Orator magnus videa-

re,

re, qualis ſi eſſes, magna cloaca eſſes. Iane bifrons, Protee leuiſsime, quas tandem formas induis? Quouſque iſtum Gygis annulum torques & retorques? Tu Pontificis Decreta contempſiſti, cùm Ieſuitas, quos ille probat, odiſti. Tu maieſtatem eius irriſiſti, cùm illum Regi Catholico Philippo, diuinos honores permiſiſſe aiſti. Tu Concilium Tridentinum neglexiſti, cùm ab illo Societatem probatam improbaſti; & nunc ad Concilium Lateranenſe recurris, in eoque tuæ præſidium libidinis ſtatuis. Ego verò tibi dico Gabaonita, vetuſti ſunt iſti panni, quos vos primi laceraſtis in aliis articulis fidei, cùm omnium ſimul Conciliorum & Decretorum fidem & authoritatem eleuaſtis. Sed tu, quod Euangelicorum proprium eſſe dixit Vincentius Lirinenſis, prima taces, extrema ponis, media præteris, omnia inuoluis, de Scriptura ludum, de Scriptura tibi Proteum facis: oblitus quod pulchrè ſcriptum Tertullianus reliquit: Sicut ſi in tibiam flaueris, non propterea hominem tibiam feceris, quanquam de anima tua flaueris; ita ſi verba Concilij, Canonicaque decreta flaueris, non propterea ſeruos Dei damnaueris.

Fili Satanæ (nam & ipſe è Scripturis Scripturarum authorem Chriſtum oppugnabat) video quòd non intelligis, quàm difficilè eſt Dei ſeruos expugnare, cùm nullum certum habeas Deum. quo nomine nullam tibi pœnam acerbiorem depoſco, quàm vt aliquando tamen intelligas, quàm viris bonis nocere contendas. Si poſſet hæc tua ætas rerum grauitatem ſuſtinere, audires

dires ex me,quòd non ſolùm Lateranenſe Concilium ſub Innocentio tertio, ſed etiam Lugdunenſe ſub Gregorio decimo repetita conſtitutione diſtrictiùs inhibet; (ſic enim legimus) Ne aliquis de cætero nouum ordinem aut Religio-adinueniat, vel habitum nouæ religionis aſſumat: cæterum tu, quæ ſequuntur, hæreticorum more præteris.In eodem enim ipſo Gregorij decreto illæ Religiones perpetuæ prohibitioni ſubiiciuntur,& quatenus proceſſerant reuocantur, quæ nullam approbationem Sedis Apoſtolicæ meruerunt.At IESV Societas non vnius,ſed quinque Pontificum Romanorum approbationem meruit, quod iam antea audiuiſti; ſed ipſius etiam Generalis Concilij Tridentini authoritate firmata eſt & conſtabilita. Multa tibi vt video ſunt dediſcenda,omnia diſcenda.

Quæ de dubia Sixti Pontificis in Societatem voluntate tricaris; Id facis, non quòd verum putes,ſed quòd impudentia abundes. Iratis animis quodcunque occurrit, telum eſt. Gratulor quòd ſic habeas omnia explorata.fortè nec illud ignoras, quomodo Iupiter Iunonem duxerit. Iſte quoque Spiritus non niſi Euangelicorum eſt, qui ſeſe in Dei conſilium admiſſos, & intimæ voluntatis interpretes & internuncios arbitrantur. Platoni certè iocari videtur, qui ſe omnia ſcire profitetur. Sed hoc tibi perſuadeas velim;ita Ieſuitas eſſe legitimæ poteſtati obſequentes, vt quid Pontifici, quem Chriſti vicarium agnoſcunt, viſum fuerit ad Societatis conſeruationem

nem adiungere, vocem eius, tanquam Chriſti loquentis vocem, audiant; tum quòd ita Chriſtianos omnes, qui ſe modo eos eſſe meminiſſent, affectos eſſe oporteat; tum quòd fidem & obedientiam ſuam Romano Pontifici non vulgari illo modo, neque ſolita ratione, ſed præcipua quadam pietate, & deuotione, quod tu fortaſſe neſciuiſti, obſtringunt. Ego verò exiſtimo etiamſi verum eſſet quod prædicas; quòd immortale tuum in ſeruos Dei odium rabiemq́ue tricipitis Cerberi, ne hoc quidem quod dicis exſaturaret. Omnium tu vnus cruces ſpectare in eadem area velles. cum puluiſculo, quod aiunt, euerſam, extinctam, è rebus humanis ſublatam Societatem cuperes, vt gubernatore ſublato; ſicut de Romano Pontifice loquitur Hieronymus, facilius in Eccleſiæ naufragio tu & tui Euangelici graſſentur. Sed aliter Eccleſiæ ſponſæ ſuæ Deus prouidit, dedit militem, qui vidit hoſtem: dedit cuſtodem, qui vidit furem. Nihil eſt mali (ait Cicero) canes ibi quamplurimos eſſe, vbi permulti fures, multa obſeruanda, multaq́ue ſeruanda ſunt. Non ſit fortiſsimus & ſapientiſsimus Rex Stephanus, (ſed hic tu quoque fluctibus abreptum vociferaberis, homo abrepticie) qui tantum præſidium conſtitutum putabat ad Reipub. tranquillitatem, in rectè inſtituta iuuentute, atque ad omnem moderationem conformata; vt, quod ante quoque dictum eſt, magnis propoſitis præmiis, viros doctiſsimos ex intima Italia euocaret, Marcum Antonium Muretum, Flaminium Nobilium, Sigonium, Vrſinum,

num, & Fogletam, Hiſtoricos, Gregorium de Valentia, Toletum, Belarminum, Ieſuitas, Patrem Aquarium Dominicanum Theologum. Tu ais monachos inſtituendæ iuuentuti incommodos, at Rex magnus aliter. qui laborem veniendi fortaſſe ſuſcepiſſent, niſi iſtos tuos & tui ſimilium Scyticos fremitus contra alienigenas & externos cognouiſſent. Neque tamen propterea deeſſe Rex optimus vtilitati ſubditorum voluit, ſed illi ipſi iuuentuti Albenſe & Claudiopolitanum, & Varadinenſe in Tranſyluania; Rigenſe & Derpatenſe in Liuonia; Poloçenſe in Lituania, Collegia erexit, in quibus tenera ſubditorum ætas ad omne officij munus Ieſuitarum ſtudio & opera formaretur. Parum eſt. Vide quæſo te vim deſiderij incredibilem, cum cæteris omnibus in iuuanda re Chriſtiana ſatis ſuperq́ feciſſet, ſibi ipſi ſatisfactum non putabat, niſi etiam è ſepulchro, ea qua liceret ratione rei Chriſtianæ ſuccurreret. Teſtamentum conſcripſit, plenum in rem Chriſtianam & in ipſos Ieſuitas amiciſsimæ voluntatis. cuius particulam ex me ſi audieris, ſaxeum te putabo, niſi nobis diuinam aliquam cecineris Palinodiam. Ait ille: At niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilant, qui cuſtodiunt eam. Proinde ipſum Principem Sigiſmundum, omnes denique Senatores, ſtatus & ordines Regni Tranſyluaniæ oro & obteſtor, per ſalutem animarum ſuarum, Reipub. tranquliiltatem; ſimultates deponant, pietatem colant, auitam ſanctam Catholicam fidem recolant, aut ſaltem per me fratremq́ meum

um introductam poſtliminio æquo animo ferant: Collegium Ieſuitarum in Kolozvvar & Koloſmonoſtor fundatum bonisqúe dotatum, partim iure Regio, partim pecunia & aliorum bonorum permutatione, bono iure acquiſitum tueantur, conſeruent & augeant. Sic etiam Albenſe, Varadinenſe, non ſolùm conſeruent; ſed augeant, ad ipſumqúe incrementum adiiciant. Alioqui ſi violentas iniicient manus, implebunt modios iræ diuinæ, qui retribuit talibus ſecundum immunditiam cordis eorum. O diuinum diuini Regis teſtimonium! ô memoriam ſuæ in Societatem voluntatis ſempiternam! Stabunt hæc & in arce locabuntur. Tu & Actio tua prima & ſecunda & tertia, & quotquot voles ſcribere, in Saturni podice ſubmergentur. Tu tamen Oſce lepidiſsime in tanti Regis exemplo & authoritate audes ludere? non miror. Ducebatur olim Athenis ad ſupplicium Ariſtides, cui quiſquis occurrebat deiiciebat oculos & ingemiſcebat, non tanquam in hominem iuſtum, ſed tanquam in ipſam iuſtitiam animaduerteretur. inuentus eſt tamen, qui faciem innocentis conſpueret. Deinceps te moneo ne tàm improbè oſcites. non eſt hoc promere verba; ſed proiicere. Non magis contemni putes Regem Stephanum mortuum, cùm illuſtria Principis facta dente canino laceras, quàm cùm ædium ſacrarum ruinæ calcantur; quas, quicunque ſunt religioſi, æquè ac ſtantes adorant.

Porro

Porro illorum qui ſceptra tenent
Haud quaquam eſt violanda authoritas.
Si magnus vir cecidit, magnus iacuit, inquit ille;
Niſi quòd te iamdudum ſpontanea perdidit ira.

Quid de reliquis orbis Chriſtiani Regibus & Principibus dicam, quorum tu nunc os & oculos erubeſceres. Quò magis illi Regnorum ſuorum pacem amabant, quò magis populorum ſalutem & quietem appetebant; eò magis IESV Societatem, ac alios viros doctiſſimos omni officio, ac pietate & liberalitate in ſuas ditiones euocabant, fouebant, ornabant. Aude inuictiſsimo & ſapientiſsimo Cæſari Carolo Quinto notam præcipitis conſilij inurere, qui Panormitanum Collegium exædificauit, in Sicilia. Aude fratri eius Ferdinando, qui Vienneníe, Pragenſe, & Oenopontanum erexit. Aude Ioanni tertio, Sebaſtiano & Henrico Luſitaniæ Regibus exprobare; qui Coimbricenſe, Vlyſsiponenſe, Goenſe, Iaponenſe etiam & Braſilienſe in India excitarunt. Faciliùs profectò efficies, vt te qui audierint, mancipium flagris natum putent, quàm tantos Principes imprudentes.

Non commemorabo Carolum Archiducem Sereniſsimum, Græcenſis Collegij authorem. Nil dicam de Magdalena Sereniſsima ſorore eius, quæ Halenſe erexit. Nil dicam de Bauariæ Principe Catholiciſsimo; qui Monachienſe & Ingolſtadienſe. Nil de Phili-

berto Sabaudiæ Duce,qui Taurinenſe & Chiamberenſe. Nil de Florentinis, Ferrarienſibus, Mantuanis, Parmenſibus, Lotaringis, Guiſiis, Niuernenſibus, Nieſuieſenſibus Ducibus, & Collegiis afferam; res ipſa loquitur; Quæ ſi non vides, talpa es: ſi vides & vituperas, ſcurra es: ſi vituperas & non erubeſcis; iniquus,impius, & conſceleratus detractor es. Dies me deficeret, ſi Principes Eccleſiaſticos Societatis & Collegiorum authores & fautores enumerare vellem.

Farneſius nunquam ſatis laudatus Cardinalis, Collegium in monte Regali in Sicilia; Romæ verò magnificentiſsimum templum Societati erexit. Otto Truchſes, Atlas ille Religionis in Germania Dilingę, Turnonenſis Turnoni, Lotaringus Muſsiponti. Borromeus Mediolani, Corneus Peruſiæ, Hoſius Braunsbergæ. Deinde verò & ipſi ſancti Romani Imperij Electores & Archiepiſcopi Eccleſiaſtici, Moguntinus Moguntiæ, Treuerenſis Treueris, Toletanus Toleti, Granatenſis Granatæ, Gneznenſis Kaliſsij. Hos ponè ſequuntur Epiſcopi & pietate & prudentia commemorandi; Noſcouius Pultouiæ: Valerianus, Vilnæ: Konarski, Poſnaniæ; alij alibi. Sed nec priuati Nobiles deſunt. Paicecus Villaretanum in Hiſpaniis. Lublinenſe quorum opibus ſurrexerit,non ignoras. Sed nec matronas Nobiles præteribo. Barchinonenſe Maria Mariquez de Lara: Complutenſe,Maria Mendozia: Villagarzinum Magdalena Viloa: Iaroſlauien-

Iauienſe Sophia Palatina Sendomirienſis excitauit.

Quæ tu me iſto loco duabus ex cauſsis commemorare putabis; tùm vt intelligas (ſi modo per animi anguſtias potes) magnam te & difficilem cauſam ſuſcepiſſe reprehendendi eius conſilij, quòd ſummi Conſilij Cæſares, fortiſsimi Reges, ſanctiſsimi Cardinales, intelligentiſsimi Principes, Deo dilecti Epiſcopi, cordati Nobiles, Matronæ deuotiſsimæ, pro ſubditorum vtilitate ſuſceperunt, & quæ à pietate Societatis expectabant, vera eſſe exitu probauerunt; & in eorum potius authoritate, quàm in tuo errore conquieſcas: tum vt memineris 5000. Nobilium, ad tuam perniciem in iſtorum Collegiis educari, quorum profectò nemo te poterit ſine ſuſpirio aſpicere: & ſi quiſque ſemel conſpuerit, eris rana Seriphia venuſtior, nec cuiuſuis, crede mihi, aquæ aſperſione hæc vnguenta elues.

Certum enim eſt, quòd qui in vita hominis, fidem in Deum ſanctiſsimam putat; non poterit eum æquanimiter tolerare, qui fidem ex animis hominum tolerare, Eccleſiam Chriſti ſcindere, miniſtros eius oppugnare, opprimere, obtruncare, templa ſpoliare auſus ſit. Qui pudorem & pudicitiam colit; non poteſt æquo animo, quotidiana Euangelicorum adulteria, ſacrilegia, ſtupra, inceſtus, meretriciamqúe diſciplinam aſpicere. & qui proximorum iniuriis, Rerumpub. vaſtationibus

doleat; quomodo poteſt iſtos Euangelicos, non' hominum, ſed belli ciuilis vultus, iſtas fauces, per quas non Dominicæ, quòd mendaciter iactitant, ſed Lapitharum cœnæ & conuiuia tranſeunt, ſine motu mentis relinquere? Qui Romani Pontificis, Epiſcoporum & Sacerdotum iura, dignitatem, libertatem, authoritatem ſanctam apud omnes haberi vult; iis quomodo poteſt non plus etiam quàm inimicus eſſe, qui ad iſtum ordinem euertendum, ad tollendam Eccleſiaſtici imperij maieſtatem, opprobria, conuitia, maledicta, verbera, cruces, tormenta, ſupplicia, fixa parataq́; ſe habere gloriantur? Vellem tibi contingeret, vt iſtorum aliquando vultum & oculos, cùm hanc tuam Actionem legerint, intuerêre.

Quoties te mendacem? quoties mente captum, quoties inertem, quoties iratum? quoties furentem, quoties cœcum & impium appellabunt? quoties per illas ipſas feneſtras, quæ legenti lumen miniſtrabunt, deiicient? optare vt debeas eum, quem edidiſti libellum ſempiternis tenebris latere, ne ſtultitiæ & impudentiæ tuæ extet apud vniuerſam poſteritatem tàm illuſtre monumentum. Certè conſideratius conſilium ſuſcipere debueras. Cùm olim Deorum delubra Theophilus Alexandriæ euerteret, & ſimulachra in lebetes conflaret; vnam imaginem certi alicuius Dei omnium turpiſsimam ſeruari iuſsit, eamq́ue in loco publico erexit, vt Gentiles progrediente

grediente tempore, ire inficias non poſſent ſe tam turpes & inanimatos Deos coluiſſe. Hoc porrò Theophili factum Ammonius Grammaticus Gentilis præ cæteris tulit ægerrimè, quòd illa quoque tàm turpis ſtatua conflata cum aliis non eſſet, ſed ad Græcorum Religionis irriſionem reſeruata maneret. Sic futurum puto, vt te & tuos Euangelicos valde pœniteat extare cum hoc libro tuo in oculis vniuerſæ poſteritatis, ſtultitiæ & impudentiæ tuæ non veſtigia ſed cubilia.

Sed non eſt difficile diuinare quid metuis. Impendere fortè vides ab hac ſeruorum Chriſti acie, his quos ſeuiſtis Euangelicorum Atheiſmis interitum. Non enim ita delicatum oculum habere te puto, vt ſi in eos incurrat Ieſuita, ſtatim effluat. Sed hoc agis, hoc conaris, vt pietatem, induſtriam, diligentiam, litteras, quas ſaluis Ieſuitis proſcribere non potes; cum Ieſuitis ſimul eiicias. imò verò hoc agis, (fortaſſe ne tibi mors moleſta accideret) ne quid poſt te in patria integrum, ne leges, ne litteræ, ne pietas vlla relinquatur. Velles ante te Rempub. perire. At iſta quæ ſuſcipis Maximiana ſunt & Iuliana conſilia, quæ tantò minus ſuccedent, quantò magis ab illorum abes poteſtate.

De Maximiano ſcribit Euſebius, quòd poſt omnia acerbiſsima tentata contra Chriſtianos conſilia, cùm non quantum vellet curſum fidei Chriſtianæ retardaret; librum conſcribi iuſsit, cui nomen dedit, Acta Pilati, in-

 nume-

numeris mendaciis & contumeliis in Chriſtum abundantem, præcepitq́; , vt præceptores omnes ac puerorum magiſtri diſcipulis illum ſuis explicarent, & ipſi diſcipuli memoriter addiſcerent, ac impietatem in Deum à prima ſtatim infantia combiberent. De Iuliano verò his verbis ſcribit Nicephorus: Ne Chriſtianorum pueri Græcis diſciplinis erudirentur, aut Poëtas ſcriptoresq́ue eorum legerent, ſcholaſué publicas frequentarent, lege cauit. Ne linguis eorum, inquit, acumine perpolitis, facilè diſputatoribus noſtris reſiſtere, & ſacra quidem ſua amplificare, religionem autem noſtram refellere facilè queant. Quæ crudelitatis & impietatis teterrima conſilia, ſi quod optatis tu & tui ſimiles in patriæ viſcera inuexeritis; quaſi ſphæra ad centrum; ſic ad Atheiſmum euoluentur omnia. Lutheraniſmi enim perfectio Atheiſmus eſt & Epicureiſmus.

Reliquæ ſectæ, quorum numerus ad ducentas fere & quinquaginta aſcendit; velut gradus quidam ſunt, quibus itur ad impietatis faſtigium, vt dicat impius in corde ſuo; Non eſt Deus. Nemo enim repente fit ſummus, ait Bernardus, aſcendendo non volando apprehenditur ſcalæ ſummitas. Sed ego non perorandi, ſed reſpondendi partes ſuſcepi. Hic itaque reſpondendi finem faciam, vbi tu finem interrogandi feciſti. Veniet qui tuas calumnias pleno modio verborum refutabit. Interim hic meus ſermo erit tibi correctio,

correctio, ſi velis; teſtis autem coram Domino, etiamſi nolis. Vaſa iræ, ait Auguſtinus ad hoc permittuntur in Eccleſia garrire, vt tanquam de negligentiæ ſomno excitentur vaſa miſericordiæ; & ſtudio reſpondendi peſtilentibus maledictis adhibeant curam ſalubribus dictis. Et alio loco; Sicut habet ſuam hilaritatem ipſa cantatio, etiamſi ad eam nemo ſua membra mouet, cui pleno gaudio cantatur: ita ſuum præmiũ habet admonitio, etiamſi non obtemperat qui monetur. Hieronymus verò planè rem noſtram loquitur, cùm ait: Qui Æthiopem inuitat ad balneum, etſi nigredinem non auferat illi; pecuniam tamen accipit ſibi, & licet in illius candore non gaudeat, certè vel in ſuo lucro lætatur.

Sed te ad extremum Patria chariſsima, voſque ſapientiſsimi Senatores appellabo, vt iſtiuſmodi Euangelica conſilia è patriæ finibus in vltimas terras faceſſere iubeatis. Nil enim iſti ſiue Euangelici, ſiue Politici conſiliarij volunt, quàm vt iterum ad illam barbariem reuoluamur, quæ ante ſuſceptam fidem Chriſtianam in patria noſtra videbatur; vt ſimus & mente & religione deſtituti. idque ſingulari Dei prouidentia ſtatutum ſtabilitumque arbitremur, vt ſanandis nouis morbis, nouum medicorum genus exſurgeret, nouas remediorum ſpecies nouam curationis rationem afferret. Receperunt olim in patria maiores illi noſtri optimi & ſapientiſsimi viri, Robertos Italos, Paulinos Gallos, Adalbertos Bo-

hemos; nec ignominiam duxerunt ab illis diſcere quæ neſcierunt.

Procedente tempore, receperunt & Diui Auguſtini Africani, & Diui Franciſci Itali, & Diui Dominici Hiſpani, & Diui Baſilij Græci ſocios, & diſcipulos, quorum alij nos ab impio idolorum cultu, ad vnius veri Dei, & filij eius Domini noſtri IESV CHRISTI cognitionem verbo & exemplo adduxerunt, alij pietatis & ſanctitatis exemplis, orationumqúe præſidiis, Regnum hoc florens & incolume, in confeſsione veræ & indiuiduæ Trinitatis, cuius hodie memoriam agimus, ſine vllius erroris admixtione, totis ferè ſeptingentis annis ita conſeruauerunt, vt cùm vicina nobis regna & imperia ab vnitate Orthodoxæ fidei, vel Hæreſi vel Schiſmate diſtraherentur, Moſci & Rutheni, Græco; Bohemi & Moraui Huſsico; Traces & Bulgari Mahometico; noſtra per Dei gratiam Polonia, nullum vnquam malum ex vicino malo traxerit, ſed ſicut roſa inter ſpinas; ſic illa ſeſe eorum quos dicimus præſidio, virginem caſtam exhibuit Chriſto, & quàm par erat, Deo vero conſtantiam repræſentauit, vſque ad hæc infœlicia tempora, cùm Lutherus odium illud Dei omnipotentis (& ſi homines odiſſent quos oportet, etiam omnium hominum peſtem) è vicina Saxonia ante annos quinquaginta afflauit.

Si patriam à minimis initiis in hanc quam videmus amplitudinem & maieſtatem excreuiſſe

uiſſe gaudetis, vt à palude Mæotica, ad mare vſque Balticum pertingat & viciſsim à Boryſthene vſque ad Oderæ littora extendatur; tàm ſanctis legibus deſcriptam, tamqúe piis moribus conſtitutam; cogitare debetis, hæc omnia cum illis quos diximus, dicerem & per illos, niſi militis alicuius fremitum timerem, (nam maiora ſunt orationum quàm armorum præſidia) nobis à Domino contigiſſe. Nihil vt eſſe pertimeſcendum videatur, ne nouum hoc Religioſorum virorum genus, in patria deſtruat, quod Robertus, quod Adalbertus, quod Auguſtinus, quod Baſilius, quod Franciſcus, quod Dominicus ædificauit. quin potius huic qui maiorum inſtituta perturbant, hæreticorum cuneo, has Ieſuitarum acies obiectas & oppoſitas putare. non caſtris & armis, ſicut olim Cruciferi, quorum adhuc nomen horretis, inſtructas; ſed timore Domini, ſed amore proximi, ſed zelo, ſed bonis litteris, ſed exacta rerum diuinarum ſcientia & cognitione munitas. Non illi veſtra vobis eripiunt, vt falsò accuſantur; ſed diuina tribuunt.

Verumtamen ſi vobis ſpiritualia ſeminant, quid magnum eſt, vt aliquando veſtra carnalia metant? Si res nouas & maioribus noſtris inauditas, ſi fides, ſi mores, ſi ignotas prioribus ſeculis ſanctitates in patriam inferrent, cauſam non dicerem. Sed cùm veterem illum pietatis & ſanctitatis ſplendorem, quaſi quodam ſitu, & ſquallore coopertum, cum

illis ipſis, quos fertis in oculis Hoſiis, Cromeris, Patriciis, Orichouiis, Gorſciis, Socolouiis, Pouodouiis inſtaurant, (Libet hac vti ſimilitudine) dum illi altaria & Diuorum imagines perpoliunt; iſti etiam templi pauimenta, & viliſsima quæuis periſtromata perpurgare non negligunt; omniaqúe ſiue parua ſiue magna audent & agunt, quæcunque tandem requirit pereuntis ſalus; Quid cauſæ eſſe poſsit, vt homines ſalutis veſtræ cupidiſsimos patria pulſos, & omnibus infortuniis dignos arbitremini, non video: Idqúe iterum atque iterum affirmo; qui hæc vobis furoris & amentiæ plena, Scythica planè, barbaricaqúe conſilia ſuggerunt, eos non tàm Ieſuitarum, quàm totius Religionis Chriſtianæ odio ardere. quod ſi verbis negant, re & veritate præſtant. Quorſum Trinitas veneranda blaſphemiis lacerata? Quorſum maieſtate ſua IESVS filius Dei viuentis ſpoliatus? Quorſum furta Sacramentorum, quæ populo Dei ſine fronte & mente Euangelici clepſerunt? Videte quæſo vos templorum parietinas, altarium rudera, imaginum euerſiones. Videte martyria Epiſcoporum, exilia Sacerdotùm, contemptum Sanctorum.

Cur in Germania 20. millia templorum ſpoliata? Cur in Anglia 10. millia diruta? Cur in Gallia 300. millia Catholicorum trucidata? Cur in Flandria in legitimam poteſtatem arma ſumpta, ima ſummis paria facta?

ćta? Cur diuerſis in locis 200. millia Sacerdotum excarnificata? Cur in Scotia Reges oppreſsi? Cur in Gallia ad cædem poſtulati? Cur à Turcis perfidia ad vniuerſæ Chriſtianitatis perniciem petita? Dies deficeret, ſi furores omnes Euangelicorum, & ab illis ſuſcepta conſilia recenſere vellem. quorum hæc ſumma, hic ſolus & vnus ſcopus eſt, vt aut Leges aut Reges pereant. Sed & in patria noſtra, quorſum Iuriſdictione ſua ſpoliati Epiſcopi? Quorſum ereptæ decimæ? Quorſum confœderatio extorta? Quorſum Clerus vniuerſus ad bellicas expeditiones poſtulatus? Quorſum Eccleſiaſtica iura in exilium ácta? Non Ieſuitarum capita, credite mihi Senatores, nec inuiſa multis Eccleſiaſtici ordinis maieſtas, iſtis conſiliis petitur, ſed per Eccleſiaſticorum latera Chriſtianæ Religionis iugulum ad necem poſtulatur. quæ ſi vnam ceruicem haberent, eam certè Euangelici præcidere non dubitarent.

Nunc autem quos violenta non poſſunt; lenta quaſi morte conficere cupiunt. vt ſi fieri poſſet, ſine ſenſu doloris pereamus, atque ad extremum ſine Deo & ſine CHRISTO eius maneamus; ſimusqúe, ſicut habet Eſaias; quaſi à principio, quando Deus non dominabatur noſtri, neque inuocabatur nomen eius ſuper nos; Lelicolæ, Polelicolæ, Piorunicolæ, Serpenticolæ, Babicolæ; amiſſaqúe luce veritatis ad baratrum redeamus

deamus infidelitatis. Sed abſit hoc à patriæ chariſsimæ capite. Abſit ab hæreditate tua, Chriſte, quam tuo ſanguine redemptam per 600. annos in Eccleſiæ ſponſæ tuo gremio fouiſti. Credebant, ô Senatores, in Deum maiores illi noſtri ſine Serueto & Gentili, ſine Blandrata & Gregorio; habebant Sacramenta ſine Luthero; ſumebant corpus CHRISTI ſine Caluino; Baptizabantur ſine Pacimontano; & Cechouicio; Iuſtificabantur ſine Oſiandro; Matrimonio iungebantur ſine Ochino; Manebant in Eccleſia ſine Fricio: aut ſi ipſi ſeducti nos ſeduxerunt, (quod abſit vt cogitemus) culpa omnis tua erit ô Chriſte; qui è ſinu ſummi Patris nimis citò deſcendiſti, nimisqúe citò Apoſtolos tuos ad Euangelij prædicationem dimittere properaſti. Nam ſi iſta Lutheri & Caluini tempora expectaſſes; longè quàm Petrum & Paulum fideliores diuinæ tuæ voluntatis interpretes & internuncios habuiſſes.

Fruſtrà ergo nos Adalbertus & Staniſlaus docuit, fruſtra ſanguinem fudit. Fruſtra Boleſlai, Caſimiri, fruſtra Iagellones, fruſtra Sigiſmundi, baptiſma receperunt, bella pro CHRISTO geſſerunt, templa erexerunt, Collegia conſtituerunt, ſeruos Dei auxerunt, xenodochia ſuſcitarunt, reditus attribuerunt, fruſtra Sacramenta ſumpſerunt. Quicunque hæc de optimis Regibus, deqúe maiorum pietate exiſtimant, eant ſicut habet Athanaſius,

ſius, & oſſa eorum è monumentis eruant, vt ab omnibus intelligatur, & illos fuiſſe ſeductores, & iſtos parricidas eſſe. Sed tu Chriſte, da mentem iſtis hominibus meliorem, vt aliquando tamen doctrinam veritatis, in Cathedra vnitatis collocatam, intelligant. Ego verò finem facio ſi vos adhuc admonuero, Senatores; Euangelicos & reliquum orbem Chriſtianum ſtare ſimul non poſſe.

FINIS.

INGOLSTADII,

*EX OFFICINA TY-
POGRAPHICA DAVIDIS
SARTORII.*

ANNO M. L. XCI.